

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

2/2020 ročník XXVI

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: JUDr. Antonín Drašík, Mgr. Aleš Pavel, JUDr. Robert Waltr,
JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon,
Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI),
JUDr. Ivo Kouřil
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXVI, číslo 2/2020

Vychází 22. 6. 2020

ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- Kummer proti České republice, č. 32133/11, rozsudek ze dne 27. 3. 2014
- Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 12. 2011, § 118

OBSAH

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 69717/14 ve věci Januškevičienė proti Litvě	s. 1
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 11608/15 ve věci Csaba Herbai proti Maďarsku	s. 10
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 42010/06 ve věci Deli proti Moldavské republice	s. 18
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 497/17 ve věci Chiarello proti Německu	s. 27
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 50053/16 ve věci Harisch proti Německu	s. 32
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 4782/18 ve věci Lewit proti Rakousku	s. 33
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti 36391/16 ve věci Porchet proti Švýcarsku	s. 45

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
3. 9. 2019
VĚC JANUŠKEVIČIENĚ PROTI LITVĚ
(rozsudek ve věci Januškevičienė proti Litvě,
stížnost č. 69717/14)

Dotčené články Úmluvy:

čl. 6 odst. 2, čl. 13, čl. 35

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

§ 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

presumpce nevinny – odůvodnění – trestní řízení – účinný právní prostředek nápravy

K presumpci nevinny z hlediska formulování závěrů o participaci osoby, jejíž věc byla vyloučena ze společného řízení, na trestné činnosti spáchané skupinou pachatelů

Autorský komentář:

Publikace předkládaného rozhodnutí Soudu si klade za cíl upozornit vnitrostátní soudy na nutnost důsledného respektování čl. 6 odst. 2 Úmluvy garantovaného práva každého, kdo byl obviněn z trestného činu, být považován za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. K jeho porušení totiž může dojít i tím, že soud v rozhodnutí vydaném ohledně jiných osob (původně spoluobviněných) uvede údaje vedoucí k závěru o participaci na spáchaném trestném činu i ohledně osoby, o jejíž vině dosud nebylo rozhodnuto. Přestože se Soud ke stěžovatelkou namítanému porušení principu presumpce nevinny nevyjádřil z důvodů závěru o nepřijatelnosti její stížnosti v této části, lze usuzovat, že jí uvedené skutečnosti by mohly tvrzený rozpor založit, což ostatně ve svém disentním stanovisku vyjádřili soudci Pinto de Albuquerque, Kūris a Paczolay. Je vhodné připomenout, že Soud ve své předcházející judikatuře (například Bauras proti Litvě, č. 56795/13, § 54; Karaman proti Německu, č. 17103/10, § 69–70) vyložil, že vnitrostátní soud je ve zvažovaných situacích povinen postupovat tak, aby v rozhodnutí užitou formulací nezavdal pochybnostem o možném předsudečném závěru o vině takové osoby. Současně poznamenal (například Paulikas proti Litvě,

č. 57435/09, § 55), že každý závěr musí být posuzován v kontextu konkrétních okolností, při nichž byl učiněn. Porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy nezakládá, pokud soud v narativní části rozsudku zmíní údaje o participaci dotčené osoby na žalovaném skutku obsažené v obžalobě, aniž by je podrobil hodnoticímu úsudku. Obsahuje-li soudní rozhodnutí jen reprodukci žalobních tvrzení státního zástupce, tedy subjektu, který v konečném stadiu o vině obviněného rozhodovat nemůže, a tyto údaje nejsou podkladem pro *ratio decidendi* takového rozhodnutí, nelze na ně čl. 6 odst. 2 Úmluvy vztahovat.

Ve vztahu k čl. 13 Úmluvy, k jehož porušení podle vydaného rozhodnutí (respektive závěru většiny) v posuzované věci nedošlo, lze poznamenat, že Soud přijal argument vlády (bod 51. a 58.), že stěžovatelka měla možnost podat občanskoprávní žalobu a získat za zásah do její cti a důstojnosti peněžní náhradu, čehož nevyužila, a přihlédl i k tomu (bod 61.), že nenavrhla vnitrostátnímu soudu, aby pokračoval v projednávání její trestní věci poté, kdy uplynula promlčecí doba, aby ji mohl případně zprostit obžaloby, a tím rozptýlit jakékoli pochybnosti o její nevině. S odkazem na to (bod 59.), že již dříve vydané rozhodnutí připustilo, že občanskoprávní prostředek nápravy může být v zásadě považován za účinný proti tvrzenému zásahu do presumpce nevinu, dospěl Soud k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici účinný opravný prostředek civilního práva, a proto rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy.

Rovněž tento závěr se stal předmětem kritiky obsažené v disentním stanovisku. V něm je rozhodnutí vytýkáno, že se náležitě nevypořádalo s tím, že z odkazované judikatury citované v bodě 59. plyne, že občanskoprávní žaloba může být za účinný právní prostředek nápravy považována jen ve spojení s dalšími postupy, prostřednictvím nichž je deklarováno porušení presumpce nevinu nebo je dalšímu porušování zamezeno. I s přihlédnutím k tomu, jak vláda (na dvou případech) ne/doložila účinnost a praktickou využitelnost jí odkazovaného nástroje nápravy, měl být podle tohoto stanoviska ohledně čl. 13 Úmluvy přijat závěr opačný.

Uvedenými soudci je rovněž vytýkáno, že výkladem předloženým v rozhodnutí při posuzování ne/přijatelnosti stížnosti došlo ke smazání jakéhokoli rozdílu mezi ustanovením čl. 35 určeným pro námitky vlády a čl. 13, který má sloužit k ochraně stěžovatele. Ten se tak podle nich („Pokud nebyly všechny prostředky nápravy podle čl. 35 vyčerpány, jak může stěžovatel namítat absenci efektivního opravného prostředku?“) stane pouhým doplňkem čl. 35 bez možnosti jeho samostatné aplikace. Usuzují, že námitka spočívající v ne/existenci opravných prostředků byla rozhodnutím většiny předána výhradně do rukou vlády, aniž by ji mohl stěžovatel účinně využít, což se stalo v projednávané věci. Disentní stanovisko upozornilo, že závěr o nepřijatelnosti stížnosti v části namítající porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy byl přijat v důsledku dezinterpretace vyjádření zasláného vládou (která argument nevyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků v uvedeném směru nenamítla, když se domáhala toho, aby stížnost byla za/odmítnuta jako zjevně neopod-

statněná) a poukázalo na to, že podle dosavadní judikatury se užitím čl. 35 Úmluvy nemohl Soud zabývat z vlastního popudu, ale pouze tehdy, byla-li námitka tohoto zaměření výslovně vznesena vládou.

SKUTKOVÝ STAV

Dne 23. 2. 2007 bylo zahájeno vyšetřování pro podezření, že organizovaná skupina, tvořená více než 30 osobami a několika obchodními společnostmi, získala mezi lety 2005 až 2007 podvodným jednáním majetek vysoké hodnoty (dále jen „hlavní vyšetřování“). Stěžovatelce bylo sděleno podezření, že v pozici vůdce organizované skupiny, jejíž členy byli kromě ní Č. M., I. R., D. L., T. F., S. P., O. J., A. J. a další osoby, jako osoba stojící v čele několika společností, jejichž účelem bylo zastření trestního jednání, měla padělat faktury a jiné účetní doklady vydané těmito společnostmi a tím umožnit několika dalším společnostem, včetně společnosti D., A. a S., získat velkou částku peněz neodvedením DPH.

Státní zástupce z hlavního vyšetřování nejprve vyloučil část týkající se společnosti D. a jejího ředitele V. D., které Krajský soud ve Vilniusu shledal vinnými podvodem, přivlastněním majetku vysoké hodnoty a paděláním účetnictví a jiných dokumentů. Uzavřel, že V. D. použil padělané dokumenty, podle nichž společnost D. využila služeb jiných společností, čímž snížil oficiální zisky společnosti a tím i výši DPH, kterou měla odvést. Na začátku rozsudku byla zopakována obvinění, která byla obsahem obžaloby, tedy že V. D. a společnost D. jednali ve společném úmyslu se skupinou spolupachatelů, mezi nimiž byla i stěžovatelka. Následně soud v části hodnotící důkazy uvedl:

„[V. D.] získal od [D. L., I. R., stěžovatelky a Č. M.] padělané ... faktury a jiné účetní dokumenty, které obsahovaly nepravdivé údaje o tom, že [společnost D.] zaplatila za reklamní služby poskytnuté výše zmíněnou společností. Padělané dokumenty byly začleněny v účetnictví [společnosti D.], peníze byly z účtu [společnosti D.] vybrány v hotovosti, část byla předána [D. L., I. R., stěžovatelce a Č. M.] za poskytnutí padělaných dokumentů a zbytek byl použit pro potřeby [společnosti D.].“

Při ukládání trestu soud přihlédl k tomu, že obvinění jednání spáchali jako členové organizované skupiny. Společnost D. se proti rozhodnutí odvolala, přičemž odvolací soud na začátku svého rozsudku zopakoval obvinění, v dalších částech však stěžovatelku nezmínil. Stěžovatelka v tomto řízení neměla žádné procesní postavení a uvedla, že o něm ani nevěděla do doby, než byla sama obžalována.

Státní zástupce následně z hlavního vyšetřování vyloučil část týkající se V. S., R. N., V. B. a společností A. a S. Krajský soud v Kaunasu shledal V. S. a R. N., kteří se částečně přiznali, vinnými stejnými trestnými činy jako V. D. a společnost D. spáchanými tímž způsobem. Zároveň zprostil obžaloby V. B. a společností A. a S. pro nedostatek důkazů. V počáteční části rozsudku soud zopakoval obvinění obsažená v obžalobě, podle nichž tyto osoby jednaly ve společném úmyslu se spolupa-

chateli, mezi nimiž byla stěžovatelka. Ve zbývající části však stěžovatelku nezmínil. Ani v tomto řízení neměla stěžovatelka žádné procesní postavení a uvedla, že se o něm dozvěděla až z obžaloby.

Dále státní zástupce z hlavního vyšetřování vyloučil část týkající se E. T., E. A., R. N. a společností P. a S. S. Krajský soud v Kaunasu je shledal vinnými stejnými trestnými činy jako v předcházejících řízeních, spáchanými týmž způsobem. Rozsudek tohoto soudu neměl Soud k dispozici, z rozsudku odvolacího soudu však dovodil, že krajský soud na začátku uvedl obvinění z obžaloby, která poté zopakoval i v části obsahující jeho zjištění. Stěžovatelka byla předvolána jako svědek, odmítla však vypovídat s tím, že je proti ní vedeno související řízení. Odvolací soud rozhodnutí zrušil a všechny obviněné zprostil obžaloby. Ve svém odůvodnění mj. uvedl, že řízení v hlavní větvi dosud nebylo skončeno a o obvinění spolupachatelů tak nebylo soudem rozhodnuto. V projednávané věci však nemohl soud jednání jiných osob posuzovat, neboť řízení může být vedeno pouze proti těm, kteří byli ve věci obžalováni. Nemohl proto rozhodnout o trestní odpovědnosti, formě spolupachatelství a dalších otázkách vztahujících se k těmto osobám.

V následujícím období bylo z hlavního vyšetřování vyloučeno pět dalších řízení proti 10 osobám a společností. O těchto řízeních však Soudu nebyly poskytnuty informace.

Stěžovatelka byla dne 17. 4. 2014 obžalována jako vedoucí člen organizované skupiny. Mezi předloženými důkazy byly začleněny také ty z řízení proti V. D. a společnosti D. a proti V. S. a R. N. a dalších. Věc byla Krajskému soudu ve Vilniusu předložena dne 30. 4. 2014. Obžalovaní soudu dne 5. 1. 2018 navrhli, aby řízení zastavil z důvodu promlčení, čemuž vyhověl.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 2 ÚMLUVY

48. Stěžovatelka namítla, že v rozsudcích v trestních řízeních proti V. D. a společnosti D. a proti V. S., R. N., V. B. a společností A. a S. bylo jednoznačně uvedeno, že jako členka organizované skupiny spáchala trestné činy, přestože nebyla žádným z těchto činů shledána vinnou soudem. Odkázala přitom na čl. 6 odst. 2 Úmluvy, podle něhož:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

A. Argumenty stran

1. Vláda

49. Vláda uvedla, že stěžovatelka měla možnost se bránit v řízení vedeném proti ní. O podezření byla informována dne 25. 10. 2007 (viz bod 7.) a mohla tak využít svých práv v přípravném řízení. Dále zdůraznila, že rozsudky v řízeních vedených proti spoluobviněným neměly v řízení vedeném proti stěžovatelce povahu *res iudicata*. Je to zřejmé z toho, že vyšetřování ve vztahu ke stěžovatelce bylo „usilovně vedeno“ a sama stěžovatelka vznesla „množství“ žádostí ke Krajskému soudu ve Vilniusu o přístup ke spisu a založení nových důkazů – vláda Soudu předložila kopii jedné z těchto žádostí o založení důkazů do spisu podané stěžovatelkou dne 17. 9. 2015. Vláda namítla, že přestože stěžovatelka mohla v řízení rozporovat skutečnosti týkající se rozsudků ve věcech jejích spoluobviněných, neučinila tak. Nevznesla ani stížnost stran porušení svého práva na presumpci nevinu.

50. Dále vláda uvedla, že sama stěžovatelka, společně se spoluobžalovanými, navrhla Krajskému soudu ve Vilniusu, aby řízení proti ní zastavil z důvodu promlčení. Vnitrostátní právo umožňovalo soudům na žádost obviněného pokračovat v řízení po uplynutí promlčecí doby. V takovém případě by soud buď vydal zprošťující rozsudek, nebo by řízení zastavil, pokud by takový postup nebyl možný (viz bod 42.). Stěžovatelka tedy mohla požadovat, aby soud v řízení pokračoval. Pokud tak neučinila, znemožnila soudům „odstranit pochybnosti“ ve vztahu ke zmínkám o její vině v rozsudcích proti jejím spoluobviněným.

51. Stěžovatelka podle vlády mohla také podat občanskoprávní žalobu na odškodnění za zásah do její cti a důstojnosti. K tomu předložila dva příklady obdobných řízení před vnitrostátními soudy:

- V prvním případě žalobce brojil proti zásahu do cti a důstojnosti jeho zaměstnavatelem, krajskou policií, která v rámci kárného řízení uvedla, že spáchal trestný čin, přestože v té době nebyl shledán vinným takovým trestným činem. Krajský soud v Kaunasu dne 14. 10. 2010 na základě čl. 7 občanského zákoníku z roku 1964 (viz bod 43.) rozhodl, že došlo k zásahu do jeho cti a důstojnosti a přiznal mu přibližně 2 900 eur jako náhradu nemajetkové újmy od policie. Proti rozhodnutí nebylo podáno odvolání a stalo se pravomocným.
- V druhém případě žalobce namítal porušení presumpce nevinu soudy, které nevyhověly jeho žádosti o pokračování v řízení vedeném proti němu. Žalobce v něm byl částečně zproštěn obžaloby a ve zbytku bylo řízení zastaveno, protože předmětné jednání nebylo nadále trestné. Soud při zamítnutí jeho žádosti krom jiného uvedl, že řízení bylo započato „v důsledku protiprávního jednání žalobce“ a bylo zastaveno z jiného než zprošťujícího důvodu. Žalobce požadoval náhradu nemajetkové újmy podle čl. 6.272 občanského

zákoníku z roku 2001 (viz bod 45.). Nejvyšší soud 23. 12. 2008 žalobu zamítl s tím, že v napadeném rozhodnutí byly pouze opakovány skutečnosti zjištěné v trestním řízení proti žalobci, neoznačovalo ho ale za vinného a k zásahu do jeho práva na presumpci nevinoty proto nedošlo.

52. Vláda dále předložila tři příklady řízení, v nichž nadřízené soudy v rámci téhož řízení buď nařídily odstranění částí rozsudků soudů nižších stupňů, které nebyly v souladu s presumpcí nevinoty, nebo věc vrátily k novému posouzení.

53. Vzhledem k tomu vláda uzavřela, že stěžovatelka nedala litevským soudům možnost odčinit tvrzený zásah do jejích práv, a její stížnost proto musí být zamítnuta podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků.

2. Stěžovatelka

54. Stěžovatelka uvedla, že vzhledem k tomu, že neměla v řízení proti spolupachatelům procesní postavení, neměla možnost se obviněním bránit a rozporovat tvrzení, která se jí v předmětných rozsudcích týkala. Prostředky nápravy navrhované vládou (viz body 49.–52.) se vztahují výhradně k řízení vedenému proti ní a nemohly ovlivnit rozsudky vydané v řízeních vedených proti dalším osobám, v nichž bylo její právo na presumpci nevinoty porušeno.

55. Pokud jde o argument vlády, že měla žádat o pokračování v řízení, přestože uplynula promlčecí doba (viz bod 50.), stěžovatelka uvedla, že řízení proti ní trvalo více než deset let a během této doby jí byla mnoha způsoby omezena osobní svoboda, souhlasila proto se zastavením řízení z důvodu promlčení, aby tento stres a nepříjemnosti ukončila.

B. Posouzení soudem

56. Prvně se bude Soud věnovat námitce vlády, že stěžovatelka nevyčerpala všechny vnitrostátní opravné prostředky.

57. Soud opakuje obecné zásady jmenované krom jiného ve Vučković a další proti Srbsku [(GC) (předběžná námitka), č. 17153/11 a 29 dalších, § 69–77, 25. 3. 2014], zejména, že má být podružný k národním systémům na ochranu lidských práv. Je proto namístě, aby měly nejprve vnitrostátní soudy možnost posoudit otázky slučitelnosti vnitrostátního práva s Úmluvou a aby měl Evropský soud možnost, když je přesto následně stížnost poslána Štrasburku, využít náhledu vnitrostátních soudů, které jsou se svým státem přímo a stále v kontaktu (viz mezi mnoha dalšími Burden proti Spojenému království [GC], č. 13378/05, § 42, ECHR 2008).

58. V projednávaném případě vláda mimo jiné uvedla, že stěžovatelka měla možnost podat občanskoprávní žalobu a získat za zásah do její cti a důstojnosti peněžní náhradu (viz bod 51.).

59. Soud v minulosti připustil, že občanskoprávní prostředek nápravy může být v zásadě považován za účinný proti tvrzenému zásahu do presumpce nevinoty [viz Gutsanovi proti Bulharsku, č. 34529/10, § 178, ECHR 2013 (výňatky)]. V několika případech rozhodl, že občanskoprávní prostředky nápravy, které umožňují získat náhradu v penězích, jsou ve spojení s dalšími postupy, prostřednictvím nichž je deklarováno porušení presumpce nevinoty nebo je dalšímu porušování zamezeno, účinnými ve smyslu Úmluvy [viz Babjak a další proti Slovensku (rozh.), č. 73693/01, 30. 3. 2004; Marchiani proti Francii (rozh.), č. 30392/03, 27. 5. 2008; Ringwald proti Chorvatsku (rozh.) (výbor), č. 14590/15 a 25405/15, § 54–56, 22. 1. 2019].

60. V projednávaném případě vláda předložila příklady vnitrostátní judikatury ve věcech, kde žalobci tvrdili, že výroky, které je označovaly za vinné trestným činem, zasáhly do jejich cti a důstojnosti. Jednomu z nich byla přiznána peněžní náhrada (viz bod 51.). Z pohledu Soudu se občanskoprávní prostředek nápravy navržený vládou nezdá být na první pohled neúčinný ve vztahu k námitce stěžovatelky o jejím právu na presumpci nevinoty.

61. V projednávaném případě navíc Soud neshledal žádné výjimečné okolnosti, které by stěžovatelku zprostitly povinnosti využít prostředek nápravy navržený vládou. Soud v této souvislosti opakuje, že existence pouhých pochybností stran úspěšnosti určitého prostředku nápravy, který zároveň není zjevně zbytečný, není dostatečným důvodem pro jeho nevyužití [viz Vučković a další, cit. výše, § 74; Scoppola proti Itálii (č. 2) (GC), č. 10249/03, § 70, 17. 9. 2009].

62. Stěžovatelka však nepodala občanskoprávní žalobu na odčinění zásahu do její cti a důstojnosti (viz bod 44.), ani nenavrhla Krajskému soudu ve Vilniusu, aby pokračoval v projednávání její trestní věci poté, kdy uplynula promlčecí doba, aby ji mohl případně zprostit obžaloby, a tím rozptýlit jakékoli pochybnosti o její nevině (viz body 33., 34. a 42. a obdobně Adolf proti Rakousku, 26. 3. 1982, § 40, Série A č. 49).

63. Vzhledem k tomu Soud shledává, že stěžovatelka nevyčerpala ve vztahu k její stížnosti podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy všechny vnitrostátní opravné prostředky. Prohlašuje proto tuto část stížnosti podle čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy za nepřijatelnou.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

64. Stěžovatelka dále namítla, že neměla možnost se odvolat proti rozsudkům ve věcech vedených proti třetím osobám, které měly vliv na její právo být považována za nevinou. Neodkázala přitom na žádné konkrétní ustanovení Úmluvy.

65. Soud ze své pozice, v níž rozhoduje o právní kvalifikaci skutkových okolností případu (viz Radomilja a další proti Chorvatsku [GC], č. 37685/10 a 22768/12, § 114 a 126, 20. 3. 2018), tuto námitku považuje za spadající pod čl. 13 Úmluvy, podle něhož:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

A. K přijatelnosti

66. Soud shledává, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy a není nepřijatelná ani z jiného důvodu. Musí být tedy prohlášena za přijatelnou.

B. K věci samé

1. Argumenty stran

67. Podání stran byla prezentována v souvislosti se stížnostmi podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy (viz body 49.–55.).

2. Posouzení soudem

68. Soud opakuje, že čl. 13 zaručuje dostupnost vnitrostátního opravného prostředku k nápravě porušení práv a svobod garantovaných Úmluvou. Přestože tedy mají smluvní státy určitou míru volnosti ve zvolení způsobu, jakým vyhoví povinnostem daným jim tímto ustanovením, musí existovat vnitrostátní opravný prostředek, který příslušnému státnímu orgánu umožní vypořádat se s podstatou námitky porušení Úmluvy a poskytnout vhodnou nápravu. Rozsah povinnosti podle čl. 13 je rozdílný v závislosti na povaze stěžovatelových námitek porušení Úmluvy. Opravný prostředek však musí být za všech okolností „účinný“ prakticky, nejen teoreticky, a to zejména v tom smyslu, že jeho využití nemůže být nedůvodně ztěžováno jednáním nebo opomenutím orgánů státu. Za určitých okolností může požadavky čl. 13 splnit souhrn vnitrostátních opravných prostředků (viz De Tommaso proti Itálii [GC], č. 43395/09, § 179, 23. 2. 2017, a zde citované odkazy). Soud také zdůrazňuje, že je na vládě odpůrce, aby prokázala praktickou účinnost opravných prostředků, které pro okolnosti projednávaného případu navrhují, předložením příkladů judikatury příslušných vnitrostátních soudů nebo rozhodnutí správních orgánů (viz Varga a další proti Maďarsku, č. 14097/12 a 5 dalších, § 50, 10. 3. 2015).

69. V projednávaném případě již Soud přezkoumal vnitrostátní opravné prostředky navržené vládou a dospěl k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici účinný opravný prostředek civilního práva (viz body 56.–63.). Rozhodl proto, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. *Prohlašuje* rozhodnutím většiny stížnost ve vztahu k čl. 6 odst. 2 Úmluvy za nepřijatelnou;
2. *Prohlašuje* jednomyslným rozhodnutím stížnost ve vztahu k čl. 13 Úmluvy za přijatelnou;
3. *Rozhoduje* čtyřmi hlasy proti třem, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy;
(...)

(Zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VĚC HERBAI PROTI MAĎARSKU
(rozsudek ve věci Csaba Herbai proti Maďarsku,
stížnost č. 11608/15)

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 10

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 17 Listiny základních práv a svobod

§ 50–52, § 303 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce

Klíčová slova:

svoboda projevu – výpověď z pracovního poměru – svoboda projevu v kontextu pracovněprávních vztahů – svoboda projevu na internetu – spravedlivá rovnováha mezi svobodou projevu zaměstnanců a právem zaměstnavatele na ochraně legitimních zájmů

Autorský komentář:

ESLP shledal porušení čl. 10 Úmluvy, neboť národní soudy se nesnažily dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi právem stěžovatele na svobodu projevu na straně jedné a mezi právem jeho zaměstnavatele na ochranu jeho legitimních obchodních zájmů na straně druhé. Soud připomněl, že stát má pozitivní závazek chránit svobodu projevu také v oblasti vzájemných vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (viz Heinisch proti Německu, 21. 7. 2011, č. 28274, § 44), aniž by šlo výlučně o názory vyřčené v rámci veřejné debaty, přičemž při nalézání spravedlivé rovnováhy mezi konkurujícími zájmy je třeba provést čtyřbodový test, determinující míru uvážení, která nemůže být bezbřehá. Test zahrnuje posouzení a) povahy předmětného projevu, b) motivace autora, c) případné škody způsobené projevem zaměstnavateli a d) přísnost uložené sankce. Protože některé závěry národních soudů byly vadné – například podle Nejvyššího soudu už samotná skutečnost, že stěžovatel vystupoval jako expert a publikoval článek o řízení lidských zdrojů, do nějž promítl znalosti nabyté při své práci, postačí pro závěr, že stěžovatel jednal v neprospěch svého zaměstnavatele – nebo nebyly uvedeny vůbec, nemohl být pro národní soud příznivý ani výsledek řízení. Dosavadní judikatura českého Nejvyššího soudu obdobnou věc neřešila, lze však dohledat rozhodnutí týkající se loajality zaměstnance k zaměstnavateli (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1043/2016, ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 1716/17, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 4279/2017).

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl zaměstnancem Banky O., kde pracoval na pozici experta na řízení lidských zdrojů. Náplní jeho práce byla analýza a výpočty mezd a řízení zaměstnanců. Podle etického kodexu zaměstnavatele byl stěžovatel zavázán nezveřejňovat formálně ani neformálně žádné informace týkající se fungování a činnosti zaměstnavatele. V rozhodné době probíhala u jeho zaměstnavatele reforma mzdové politiky.

V lednu roku 2011 stěžovatel spoluzaložil webovou stránku věnovanou sdílení informací o řízení lidských zdrojů. Na webové stránce byl zveřejněn jeho medailonek, kde byl představen jako expert v oblasti řízení lidských zdrojů a bylo zde dále uvedeno, že pracuje pro velkou národní banku. Na webové stránce byly zveřejněny dva články, které se týkaly řízení lidských zdrojů, mzdové politiky a daňové problematiky.

V únoru roku 2011 zaměstnavatel ukončil se stěžovatelem pracovní poměr výpovědí, neboť měl za to, že stěžovatel poskytoval vzdělávací služby v oblasti řízení lidských zdrojů, čímž porušil povinnost mlčenlivosti a ohrozil ekonomické zájmy banky. Vzhledem ke své pozici měl stěžovatel přístup k informacím, jejichž publikací by poškodil obchodní zájmy banky. Stěžovatel se proti výpovědi bránil žalobou.

Soud prvního stupně jeho žalobu zamítl, neboť shledal, že obsah webové stránky byl v rozporu s povinností vzájemné důvěry. Stěžovatel svým jednáním ohrozil obchodní zájmy Banky O., a to v rozporu s čl. 3 odst. 5 zákoníku práce. Není přitom rozhodné, zda v souvislosti s jeho jednáním bance škoda skutečně vznikla. Postačí zjištění, že stěžovatel zveřejnil informace, které musel nezbytně nabýt při výkonu zaměstnání.

Odvolací soud následně vyhověl jeho odvolání. Uvedl, že stěžovatel psal obecně o politice řízení lidských zdrojů, aniž by bylo možné tyto informace jakkoliv spojit s jeho zaměstnavatelem. Jeho jednání nikterak neohrozilo obchodní zájmy jeho zaměstnavatele a jeho propuštění proto nebylo v souladu se zákonem.

Nejvyšší soud následně vyhověl dovolání banky a shledal, že jednání stěžovatele bylo způsobilé ohrozit obchodní zájmy jeho zaměstnavatele, neboť uveřejnil informace o politice svého zaměstnavatele a zamýšlel sdílet své znalosti, které nabyt při výkonu zaměstnání. Ústavní soud následně zamítl jeho ústavní stížnost s odůvodněním, že jednání stěžovatele bylo nezákonné, a nebylo tudíž vůbec chráněno právem na svobodu projevu.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

22. Stěžovatel namítal, že ukončením pracovního poměru z důvodu zveřejnění článku na webových stránkách došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu chráněného čl. 10 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

A. Přípustnost

23. Vláda uvedla, že existující mechanismus projednávání ústavních stížností byl efektivním prostředkem nápravy proti odmítavému rozhodnutí vydanému v této věci. Podle vlády rozhodl Ústavní soud ve stěžovatelově věci v souladu s judikaturou Soudu. Právo stěžovatele na svobodu projevu proto nebylo porušeno.

24. Stěžovatel rozporoval tvrzení, že rozhodnutím Ústavního soudu došlo ke zhojení namítaných vad, neboť jeho ústavní stížnost byla odmítnuta z důvodu tvrzeného nedostatku vztahu jeho námitek ke kterémukoliv z práv zaručených Základním zákonem. V každém případě podle stěžovatele nemůže být ústavní stížnost vůbec považována za efektivní prostředek nápravy, a to s ohledem na nízkou míru vyhovujících rozhodnutí.

25. Soud uvádí, že stranami není rozporováno, že stěžovatel využil předmětný opravný prostředek, na nějž vláda odkazuje. Stěžovatel podal ústavní stížnost, která byla meritorně projednána (viz § 18–19 výše). Soud proto shledává, že stěžovatel dostal své povinnosti vyčerpat veškeré dostupné opravné prostředky na národní úrovni.

26. Pokud bylo podstatou námítky vlády tvrzení, že stěžovatel ztratil postavení oběti, Soud uvádí, že Ústavní soud dne 26. 6. 2017 odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost, neboť dospěl k závěru, že jednání stěžovatele a jím publikované články nejsou chráněny čl. IX odst. 1 Základního zákona, který zaručuje právo na svobodu projevu (viz § 21 výše). Rozhodnutí tedy nezahrnovalo žádné uznání tvrzených porušení základních práv, ani jím nebyla zjednána náprava.

27. Za těchto okolností má Soud za to, že stěžovatel může i nadále tvrdit, že je obětí porušení čl. 10 Úmluvy.

28. Soud dále uvádí, že stížnost není zjevně neopodstatněná ve smyslu ustanovení čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. A dále uvádí, že není nepřijatelná ani z žádného jiného důvodu. Je ji proto třeba prohlásit za přijatelnou.

B. Ve věci samé

1. Podání stran

a) Stěžovatel

29. Stěžovatel tvrdil, že články, které publikoval na webových stránkách, nastiňovaly otázky profesního a veřejného zájmu týkající se změn v regulaci daní z příjmu osob, které se měly dotknout čtyř milionů zaměstnanců. Články se k těmto otázkám vyjadřovaly obecně a neobsahovaly žádné důvěrné informace o zaměstnavateli. Podle stěžovatele neexistuje žádná přímá spojitost mezi publikovanými články a aktivitami jeho tehdejšího zaměstnavatele; webová stránka sloužila jako diskuzní fórum pro sdílení obecných informací v oblasti lidských zdrojů, aniž by přitom byly šířeny jakékoliv informace vztahující se specificky k Bance O.

Blogové příspěvky se tedy nijak negativně nepodepsaly na činnosti jeho tehdejšího zaměstnavatele.

30. Podle stěžovatele národní soudy nevěnovaly pozornost jeho argumentům, že vykonával své právo na svobodu projevu ve veřejném zájmu a spokojily se se závěrem, že porušil smluvní závazek.

31. Dále též uvedl, že jednal v dobré víře a uveřejňoval své názory důvěryhodným a pravdivým způsobem,

32. Zdůraznil, že utrpěl ty nejkritičtější právní důsledky, neboť byl ze zaměstnání propuštěn.

b) Vláda

33. Vláda rozporovala tvrzení, že by propuštění stěžovatele s odůvodněním, že sdílel informace, představovalo porušení jeho práva na svobodu projevu zaručeného čl. 10 odst. 1 Úmluvy. Podle názoru vlády, s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu, jednání stěžovatele vůbec nepožívalo ochrany, kterou poskytuje právo na svobodu projevu, neboť jeho jednání nepřispívalo veřejné debatě, ale týkalo se jen určité specifické profese.

34. V každém případě Ústavní soud rozhodl ve věci stěžovatele v souladu s judikaturou Soudu.

2. Posouzení Soudem

a) Obecné principy

35. Obecné principy týkající se svobody projevu, které lze dovodit z judikatury Soudu, byly shrnuty ve věci *Medžlis Islamske Zajednice Brčko* a ostatní proti *Bosně a Hercegovině* [VS] (27. 6. 2017, č. 17224/11, § 5–77).

36. V řadě rozhodnutí týkajících se svobody projevu státních úředníků Soud uvedl, že čl. 10 se aplikuje též na pracovní prostředí (viz například *Kudeshkina* proti *Rusku*, 26. 2. 2009, č. 29492/05, § 85). Soud dále v minulosti shledal, že pokud státní zaměstnanec poukáže na nezákonné jednání na pracovišti, takový projev je za určitých podmínek chráněn (viz *Guja* proti *Moldávii* [VS], 12. 2. 2008, č. 14277/04, § 72). Zároveň však také v minulosti uvedl, že komentáře, které stěžovatel učinil v rámci výkonu svých pracovních povinností ve státní správě a které nezahrnovaly žádná prohlášení nebo názory v kontextu veřejné debaty, nejsou kryty svobodou projevu (viz *Harabin* proti *Slovensku*, 20. 11. 2012, č. 58688/11, § 151–153).

37. Soud dále shledal, že čl. 10 Úmluvy se vztahuje na vztahy mezi zaměstnavatelem a jeho zaměstnanci, jsou-li, tak jako v projednávané věci, upraveny v rámci soukromoprávní regulace a že stát má pozitivní závazek chránit svobodu projevu také v oblasti vzájemných vztahů mezi jednotlivci (viz *Heinisch* proti *Německu*, 21. 7. 2011, č. 28274, § 44). Národní orgány nesou odpovědnost tehdy, je-li namítáno, že tyto orgány selhaly v zajištění respektu ke svobodě projevu zakotvené v čl. 10 Úmluvy. Hranice mezi pozitivními a negativními závazky podle Úmluvy není jednoznačná, principy, které se aplikují, jsou nicméně obdobné. V obou případech je rozhodná spravedlivá rovnováha, která musí být nastolena mezi proti sobě stojícími zájmy jednotlivce a společnosti jako celku, a to s přihlédnutím k prostoru pro uvážení, který má stát (viz *Palomo Sánchez* a ostatní proti *Španělsku* [VS], 12. 9. 2011, č. 28955/06, 28957/06 a 28959/06, § 60 a 62). Soud dále shledal, že prostor pro uvážení je zásadní v oblastech tak proměnlivých, jako je obchodní projev. Z toho tedy plyne, že jedná-li se o obchodní projev, jsou standardy ochrany nižší (viz obdobně *Demuth* proti *Švýcarsku*, 5. 11. 2002, č. 38743/97, § 41–42; a *markt intern Verlag GmbH* and *Klaus Beerman* proti *Německu*, 20. 11. 1989, č. 10572/83, § 33) a prostor pro uvážení státu širší (viz *Ashby Donald* a ostatní proti *Francii*, 10. 1. 2013, č. 36769/08, § 39).

38. Jak již Soud v minulosti shledal, aby byly pracovněprávní vztahy plodné, musí být založeny na vzájemné důvěře. Jakkoliv požadavek na jednání v dobré víře zahrnutý v pracovněprávní smlouvě neznamená povinnost absolutní loajality vůči zaměstnavateli, určité projevy práva na svobodu projevu, které by mohly být legitimní v jiném kontextu, v kontextu pracovněprávních vztahů být za legitimní považovány nemohou (viz *Palomo Sánchez* a ostatní, cit. výše, § 76).

b) Aplikace principů v projednávané věci

39. V projednávané věci nebyla opatření, na která si stěžovatel stěžuje, zejména jeho propuštění, přijata přímo státním orgánem, ale byla přijata národní bankou a následně národními soudy vyhodnocena jako zákonná (viz § 12 a 17 výše). Za těchto okolností soud shledává, že je třeba stížnost prošetřit z pohledu pozitivních závazků státu podle čl. 10 Úmluvy. Soud tedy posoudí, zda v projednávané věci maďarské národní soudy, které zamítly námitky stěžovatele, adekvátně ochránily jeho právo na svobodu projevu garantované čl. 10 v kontextu pracovněprávních vztahů a zda jej spravedlivě vyvážily s právem zaměstnavatele na ochranu jeho obchodních zájmů.

40. Za situace, kdy cílem stěžovatele nebylo odkrýt nezákonný postup svého zaměstnavatele, Soud nepovažuje za nezbytné zabývat se otázkami, které identifikoval jako stěžejní ve svých rozhodnutích o whistle-blowingu (srov. Guja, cit. výše, § 73–78); za stěžejní při posuzování povoleného rozsahu omezení svobody projevu v pracovněprávních vztazích považuje Soud následující faktory: povaha předmětného projevu, motivace autora, případná škoda způsobená projevem zaměstnavateli a přísnost uložené sankce.

(i) Povaha předmětného projevu

41. Odmítaje stěžovatelův argument, že jeho jednání bylo výkonem práva na svobodu projevu, Ústavní soud přiznal význam povaze projevu zveřejněného na webové stránce. Uvedl, že informování o záležitostech, o nichž se zaměstnanec dozvěděl v rámci svého zaměstnání, spadá pod ochranu Základního zákona pouze tehdy, je-li informování o takových záležitostech ve veřejném zájmu. V projednávané věci nicméně Ústavní soud shledal, že projev stěžovatele se týkal informací profesní povahy získaných při výkonu svého zaměstnání u Banky O. a že tyto informace byly relevantní pouze pro určitou profesi, nikoliv pro veřejnost jako celek. Jednání stěžovatele proto nebylo chráněno základním právem na svobodu projevu (viz § 19 výše).

42. Soud uvádí, že národní soudy shledaly, že stěžovatel publikoval jako soukromá osoba na webové stránce o politice v oblasti lidských zdrojů informace a své názory na aktuální vývoj v této oblasti. Aniž by soudy vyloučily, že publikované články mohou přispívat, jak tvrdí stěžovatel (viz § 29 výše), k probíhající debatě o daňových otázkách, shledaly, že webová stránka zprostředkovávala informace obchodní povahy, vyzývala čtenáře k diskuzi o obchodních praktikách a nadto, že předmětné články byly určeny pouze omezenému okruhu profesionálů a netýkaly se tedy veřejnosti jako celku.

43. Nicméně, jak Soud již dříve uvedl, takové informace nemohou být vyloučeny z rozsahu čl. 10 odst. 1, který se neaplikuje pouze na některé typy informací, jen některé myšlenky nebo jen na informace vyjádřené v určité formě (viz markt intern Verlag GmbH a Klaus Beerman, cit. výše, § 26). Jinými slovy, svobodný

projev vztahující se k pracovnímu prostředí nechrání pouze takové komentáře, které prokazatelně přispívají k veřejné diskuzi. Soud tedy nemůže souhlasit se závěrem Ústavního soudu, že komentáře vyřčené zaměstnancem nespádají do rozsahu ochrany práva na svobodu projevu již z toho důvodu, že jsou profesní povahy a že nemohou být jednoznačně charakterizovány jako součást diskuze o záležitostech veřejného zájmu (viz § 19 výše).

(ii) Motivace autora

44. Když Soud posuzuje motivaci stěžovatele, má na paměti skutečnost, že jednání motivované osobní nespokojeností, osobní antipatií nebo očekáváním osobního zisku, a to včetně majetkového, nepožívá vysoké úrovně ochrany (viz Kudeshkina, cit. výše, § 95). V projednávané věci nicméně Soud poznamenává, že národní soudy neshledaly, že by stěžovatel jednal ve snaze zajistit si osobní prospěch nebo z důvodu osobní nespokojenosti. Neexistují žádné důvody, které by vyvracely stěžovatelovo tvrzení (viz § 29), že otázky, které vznesl na webové stránce, byly zveřejněny s úmyslem sdílet své znalosti s širokým publikem.

(iii) Škoda způsobená projevem zaměstnavateli

45. Pokud jde o škodu, je-li nějaká, kterou utrpěla Banka O., je jistě pravdou, že bez určitého stupně kontroly nad jednáním svých zaměstnanců by mohla těžko poskytovat efektivně své služby a dosahovat svých obchodních strategií. Tato úvaha je o to relevantnější v situaci, kdy publikované informace se týkaly zaměstnavatelského pracovního poměru a jeho projev mohl vzniknout díky autorově náplni práce a profesním znalostem.

46. Příklad projednávaný národními soudy se týkal sporu o to, zda publikované články zprostředkovávaly informace a názory přímo odrážející vnitřní politiku Banky O., nebo obecnější informace o řízení lidských zdrojů. Soud připomíná závěr dosažený Nejvyšším soudem, podle kterého informace sdílené stěžovatelem byly úzce spojeny s jeho pracovními úkoly (viz § 17 výše).

47. Národní soudy posuzovaly, zda šíření předmětných informací poškodilo Banku O. a zda bylo namíste stěžovatelovo propuštění, s ohledem na potenciální poškození legitimních obchodních zájmů zaměstnavatele a s ohledem na možnost prozrazení obchodního tajemství. Podle Nejvyššího soudu už samotná skutečnost, že stěžovatel vystupoval jako expert a publikoval článek o řízení lidských zdrojů, do nějž promítl znalosti nabyté při své práci, postačí pro závěr, že stěžovatel jednal v neprospěch svého zaměstnavatele.

48. Soud uznává, že podle maďarského práva mají zaměstnavatelé značnou míru uvážení, pokud jde o rozhodnutí, jaké jednání může vést k poškození pracovních vztahů, aniž by se jejich narušení muselo projevit. Nicméně v projednávané věci se ani stěžovatelův zaměstnavatel, ani Nejvyšší soud ani nepokusili vysvětlit, jakým způsobem mohl předmětný projev poškodit obchodní zájmy Banky O.

(iv) Přísnost uložené sankce

49. Soud dále uvádí, že stěžovateli byla uložena poměrně přísná sankce, konkrétně byl ukončen jeho pracovní poměr, aniž by byla zvažována jakákoliv mírnější opatření.

(v) Závěr

50. Lze tedy shrnout, že jakkoliv bylo na národních soudech, aby posoudily, zda byla opatření přijatá zaměstnavatelem přiměřená, Soud připomíná, že výkon práva na svobodu projevu musí být zajištěn i ve vztazích mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem (viz judikatura citovaná v § 37 výše). V projednávané věci Soud neshledává, že by bylo provedeno jakékoliv vážení zájmů národními soudy; jak je uvedeno výše, Ústavní soud shledal, že stěžovatelovo základní právo nebylo vůbec dotčeno (viz § 19 výše) a Nejvyšší soud nepřikládal v projednávané věci právu na svobodu projevu žádný význam. Výsledek pracovněprávního sporu byl založen výhradně na zvážení smluvních závazků mezi stěžovatelem a Bankou O. (viz § 17 výše) a stěžovatelův odkaz na svobodu projevu byl zbaven jakéhokoliv účinku.

51. Ve světle výše uvedeného Soud shledává, že v projednávané věci národní orgány přesvědčivě neprokázaly, že odmítnutí stěžovatelových námitek proti jeho propuštění bylo založeno na spravedlivé rovnováze mezi právem stěžovatele na svobodu projevu na straně jedné a mezi právem jeho zaměstnavatele na ochranu jeho legitimních obchodních zájmů na straně druhé. Nedostály proto svému pozitivnímu závazku podle čl. 10 Úmluvy.

52. Došlo proto k porušení citovaného článku Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* tuto stížnost za přijatelnou;
2. *Shledává*, že byl porušen čl. 10 Úmluvy.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
22. 10. 2019
VĚC DELI PROTI MOLDAVSKÉ REPUBLICE
(rozsudek ve věci Deli proti Moldavské republice,
stížnost č. 42010/06)

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 6 odst. 1

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

§ 336 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 30 odst. 1 a 31, § 66 odst. 1, 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 14 a násl., § 53 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Klíčová slova:

námítka podjatosti – nestrannost soudce – **pohrdání soudem** – spravedlivé řízení – požadavek na náležitý přezkum námítky podjatosti – řádné předvolání k soudu

K rozhodnutí o postihu za pohrdání soudem učiněným stejným soudcem, vůči kterému předcházelo vznesení námítky jeho podjatosti

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí se ESLP opětovně zabýval otázkou problematiky nestrannosti soudu (soudce). V této souvislosti připomenul dvě roviny posuzování soudcovské nestrannosti, jednak „... subjektivní přístup, který je založen na zjištění osobního přesvědčení nebo zájmu daného soudce v konkrétním případě, jednak objektivní přístup, který určuje, zda soudce nabídl dostatečné záruky, které vylučují jakoukoliv legitimní pochybnost o jeho nestrannosti“.

V posuzovaném případě moldavského soudu konstatoval Soud porušení níže citovaného čl. 6 odst. 1 Úmluvy především v důsledku nemožnosti stěžovatele domáhat se účinným způsobem posouzení otázky nestrannosti soudce na základě jím vznesené námítky. Soudy se touto otázkou ve skutečnosti řádně nezabývaly, a tak z pohledu Soudu při aplikaci čl. 6 odst. 1 Úmluvy nevytvořily dostatečný podklad pro určení, zda ve věci rozhodující soudce byl či nebyl skutečně podjatý, což již z pohledu nezávislého pozorovatele vzbuzuje legitimní obavy ohledně možné zaujatosti.

Soud dále připomenul, že v případech, kdy za pohrdání soudem při jednání soudu tentýž soudce při vznesené námitce podjatosti následně rozhodl tak, že stěžovateli uložil sankci (pokutu), popřípadě rozhodl o jeho trestním stíhání, může tato skutečnost objektivně vyvolat odůvodněné obavy, zda takový postup je v souladu se zásadou, že nikdo by neměl být soudcem ve své vlastní věci. V takovém případě je nezbytné tyto obavy rozptýlit náležitým odůvodněním tohoto postupu, a zvláště pak přezkumný orgán (stížnostní nebo odvolací soud) se nemůže spokojit jen s paušálním odkazem na rozhodnutí soudu prvního stupně.

Na případy pohrdání soudem ve vnitrostátní úpravě v trestním řízení především dopadá ustanovení § 66 odst. 1 trestního řádu, podle něhož může soudce potrestat toho, kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo se k soudu chová urážlivě pořádkovou pokutou až do výše 50 000 Kč. Dopustí-li se takového jednání obhájce, předá jej soudce příslušnému orgánu České advokátní komory ke kárnému postihu. Proti těmto rozhodnutím soudce lze podat stížnost s odkladným účinkem (§ 66 odst. 3 trestního řádu).

V této souvislosti může dotčená osoba namítat i podjatost rozhodujícího soudce. Ve vnitrostátní úpravě je pak otázka vyloučení soudce i v těchto případech řešena v § 30 odst. 1 trestního řádu, podle něhož: *„Z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen soudce..., u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům, ... nemůže nestranně rozhodovat.“*

O vyloučení z těchto důvodů sice rozhodne dotčený soudce, ale proti tomuto rozhodnutí je vždy přípustná stížnost, o níž rozhoduje bezprostředně nadřízený soud (srov. § 31 odst. 1, 3 trestního řádu).

Závažnější případy opakovaného pohrdání soudem lze za splnění dalších zákonných podmínek postihnout jako trestný čin pohrdání soudem podle § 336 trestního zákoníku.

V řízení občanskoprávním pamatuje na případy pohrdání soudem ustanovení § 53 občanského soudního řádu, podle něhož za hrubě urážlivé podání lze uložit pořádkovou pokutu do výše 50 000 Kč. Vyloučení soudců je pak obecně upraveno především v § 14 odst. 1 občanského soudního řádu. Oproti úpravě v trestním řízení občanský soudní řád výslovně zakotvuje, že důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti spočívající v jeho procesním postupu v projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech (§ 14 odst. 4 občanského soudního řádu). Obdobný závěr v trestních věcech však vyplývá z relevantní judikatury trestních soudů a též soudu Ústavního.

Na podkladě předkládaného rozhodnutí lze pro postup českých soudů zdůraznit jejich povinnost řádně odůvodnit rozhodnutí o vznesené námitce podjatosti, jakož i o uložení pořádkové sankce za jednání mající charakter pohrdání soudem.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel zastupoval účastníka (X.) v občanskoprávním řízení před Okresním soudem Ciocana proti jinému účastníkovi (Y.). Jednání se konalo dne 15. 6. 2006 před samosoudcem B. Stěžovatel uvedl, že během jednání vznesl námitky proti soudci B., který vůči X. jednal zastrašujícím způsobem. V reakci na to soudce stěžovateli hrozil vyhozením ze soudu, nebo dokonce uvězněním.

Když stěžovatel údajně v důsledku tohoto chování požádal o vyloučení soudce („rekuzare“), soudce nadiktoval asistentovi následující text, který byl zaznamenan v zápisu z jednání:

„V průběhu jednání byl zástupce žalobce (stěžovatel) upozorněn na nevhodné chování spočívající v neuctivých poznámkách adresovaných zástupci žalovaného M.

Byl opakovaně upozorněn na nevhodné chování spočívající v použití nepřijatelných slov a v nedodržování varování soudce, čímž došlo k narušení pořádku jednání u soudu.

Na základě výše uvedeného soud rozhodl takto:

Podle článku 200/7 správního řádu Moldavské republiky se [stěžovateli] ukládá pokuta ve výši deseti konvenčních jednotek, které představují 200 [moldavských] lei [MDL, což v té době odpovídalo 12 euro] za projev neucty k soudu narušením pořádku při soudním jednání použitím neakceptovatelných výrazů v soudním řízení, křičením a nedodržováním varování učiněných soudcem.

Kasační stížnost proti tomuto rozhodnutí lze podat k odvolacímu soudu v Kišíněvě do 10 dnů, prostřednictvím Okresního soudu Ciocana. “

Stěžovatel dle svého vyjádření setrval v námitkách vůči soudci, což vedlo k přerušení řízení a předložení věci k rozhodnutí jinému soudci. V žádosti o vyloučení (pozn.: v námitce podjatosti) bylo uvedeno, že poté, co Y. položil X. stejnou otázku pětkrát, X. poznamenal, že na tuto otázku již odpověděl. Soudce pak zvýšeným hlasem trval na tom, aby X. odpověděl na otázku. V reakci na to stěžovatel vznesl námitku proti útokům na klienta. Soudce reagoval, že na X. neútočí, ale stěžovatel byl upozorněn na nevhodné chování před soudem. Poté Y. položil znovu stejnou otázku a soudce vykřikl na X., že neodpověděl. V reakci na to stěžovatel požádal o vyloučení soudce a žádal, aby tato námitka byla uvedena v zápisu z jednání. Soudce poté rozhodl o postihu stěžovatele za pohrdání soudem. Stěžovatel v žádosti, kterou podpořil jeho klient, dodal, že soudce B. vůči oběma z nich projevil neobjektivní a nepřátelský postoj, přičemž upřednostňoval Y.

Dne 15. 6. 2006 byla žádost stěžovatele o vyloučení soudce B. zamítnuta s konstatováním, že uplatňované námitky nezakládají důvodnost vyloučení soudce z projednávání a rozhodnutí věci podle čl. 50 občanského soudního řádu.

Podle vlády byl stěžovatel po opakovaném nevhodném chování používáním urážlivých výrazů vůči zástupci druhé strany upozorněn soudcem a následně byl postižen za pohrdání soudem, přičemž přijaté rozhodnutí bylo zaznamenáno v zápisu z jednání.

Dne 19. 6. 2006 stěžovatel požádal o kopii zápisu z jednání. Dne 23. 6. 2006 vznesl námitky proti zápisu z jednání k Okresnímu soudu Ciocana. Uvedl, že v zápisu absentuje jakákoliv zmínka o jeho žádosti, aby soudce nekřičel a nezastrašoval jeho klienta, když jeho klient již odpověděl na otázku druhé strany, která byla položena pětkrát za sebou. Namísto toho bylo v zápisu uvedeno, že stěžovatel byl zpočátku upozorněn, což se ale ve skutečnosti nestalo. V zápisu není zaznamenána opakovaná žádost stěžovatele o vyloučení soudce v důsledku jeho dalšího zastrašování klienta stěžovatele, jakož ani následné hrozby prezentované soudcem k stěžovateli. Nakonec namítal, že rozhodnutí o uložení pokuty, jak je uvedeno v zápisu, nebylo nikdy veřejně vyhlášeno, jen jednoduše nadiktováno soudnímu asistentovi jako reakce na jeho legitimní stížnost. Klient stěžovatele verifikoval tyto námitky svým podpisem.

Stěžovatel prohlásil, že na tyto námitky nikdy nedostal odpověď, jakož ani žádné soudní rozhodnutí.

Dne 23. 6. 2006 podal stěžovatel kasační stížnost u Okresního soudu Ciocana, který ji zaslal odvolacímu soudu v Kišiněvě. Podle stěžovatele soud v rozporu se zákonem nepřipojil jeho námitky k zápisu. V kasační stížnosti stěžovatel poznamenal, že neobdržel kopii rozhodnutí, kterým byl sankcionován dne 15. 6. 2006. Mimo jiné uvedl, že toto rozhodnutí porušuje ustanovení čl. 265 zákona o správních deliktech a čl. 6 Úmluvy.

Odvolací soud v Kišiněvě dne 6. 7. 2006 zamítl kasační stížnost stěžovatele. V rozsudku soud zopakoval obsah rozhodnutí soudu nižšího stupně a poznamenal, že stěžovatel byl k jednání předvolán. Bez uvedení dalších podrobností soud potvrdil rozhodnutí soudu nižšího stupně. Toto rozhodnutí bylo konečné.

V průběhu občanskoprávního řízení mezi X. a Y., ve kterém stěžovatel zastupoval X. před Okresním soudem Ciocana, účastníci dne 11. 10. 2006 uzavřeli dohodu o urovnání sporu, kterou soud potvrdil dne 25. 12. 2006.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

18. Stěžovatel namítal porušení čl. 6 Úmluvy, jelikož soudce, který ho odsoudil, nebyl nestranný. Dále namítal, že odvolací soud v Kišiněvě ho řádně ne-

předvolal a ani řádně neodůvodnil své rozhodnutí. Relevantní část čl. 6 odst. 1 Úmluvy zní takto:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

B. K věci samé

1. Námitka nestrannosti

b) posouzení Soudu

35. Soud připomíná, že v demokratické společnosti má důvěra veřejnosti k soudu zásadní význam, a to zejména v oblasti trestního řízení (viz Kyprianou proti Kypru, č. 73797/01, § 118, ECHR 2005-XIII). Za tímto účelem čl. 6 Úmluvy vyžaduje nestrannost soudu. Soud rozlišuje mezi subjektivním přístupem, který představuje snahu o zjištění osobního přesvědčení nebo zájmu daného soudce v konkrétním případě, a objektivním přístupem, který určuje, zda nabídl dostatečné záruky, které vylučují jakoukoliv legitimní pochybnost o jeho nestrannosti (viz Grieves proti Spojenému království, č. 57067/00, § 69, ECHR 2003-XII; Kyprianou, cit. výše, § 118; Morice proti Francii, č. 29369/10, § 73, ECHR 2015; Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku, č. 55391/13 a 2 další, rozsudek ze dne 6. 11. 2018, § 145).

36. V této souvislosti může mít dokonce i vystupování v daném případě určitý význam, neboť „nestačí jenom dosažení spravedlnosti, musí být dosažena viditelně“ (viz De Cubber proti Belgii, č. 9186/80, rozsudek ze dne 26. 10. 1984, § 26, a Ramos Nunes de Carvalho e Sá, citováno výše, § 147). Jakýkoli soudce, u kterého existuje legitimní důvod k nestrannosti, se proto musí vyloučit (viz Castillo Algar proti Španělsku, č. 28194/95, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, § 45, a Micallef proti Maltě, č. 17056/06, rozsudek ze dne 15. 10. 2009, § 98).

37. V projednávaném případě Soud konstatuje, že stěžovatel tvrdil, že soudce B. nebyl nestranný, jak ze subjektivního (jakožto účastník sporu se stěžovatelem), tak z objektivního hlediska (ve světle jeho role osoby, která vznáší obvinění a jako soudce rozhoduje o výsledku těchto obvinění).

(i) Subjektivní nestrannost

38. Projednávaná věc se týká pohrdání soudem, což mělo být učiněno vůči soudci B., který byl přímo kritizován za způsoby, jakými vedl řízení (viz Kyprianou, cit. výše, § 127). Soud proto přezkoumá stížnost stěžovatele na základě testu subjektivní nestrannosti (viz bod 36 výše). V tomto ohledu Soud bere v úvahu

skutečnost, že stěžovateli nebyla uložena pokuta na základě čl. 196 občanského soudního řádu za porušení pořádku během soudního jednání, ale spíše podle čl. 200 zákona o správních deliktech za pohrdání soudem, který umožňuje správním potrestání odnětím svobody až na 15 dnů.

39. Pokud jde o údajný nedostatek subjektivní nestrannosti, je nutno poznamenat, že spis neobsahuje nic, co by přímo podporovalo tvrzení stěžovatele. Rozhodnutí o jeho odsouzení a zápis z jednání, během kterého bylo toto rozhodnutí přijato, neodrážejí žádnou osobní zaujatost soudce B. Rovněž zůstalo osamoceno tvrzení stěžovatele, že soudce nařídil soudnímu asistentovi, aby v zápisu a rozhodnutí nezaznamenal spor mezi ním a stěžovatelem, a dále konstatoval, že stěžovatel urazil přítomného zástupce druhé strany.

40. Vnitrostátní právo umožnilo stěžovateli několik způsobů, jak vznést námitku podjatosti soudce B.: uplatněním výhrady k jeho osobě, formulováním a podáním námitek proti zápisu z jednání a vznesením námítka v rámci kasační stížnosti proti rozhodnutí o uložení sankce. Stěžovatel použil všechny tyto prostředky. I přes konkrétní obvinění se však zdá, že žádný z vnitrostátních soudů tyto argumenty nepřezkoumal, případně na ně reagoval jinak, a to tím, že je odmítl jako celek. Takovýto postup zejména dokládá zamítnutí stěžovatelovy námítka podjatosti soudce B., ve kterém jiný soudce uzavřel, že uplatněné důvody nespádají pod kritéria vymezená v čl. 50 občanského soudního řádu. Tento závěr je přitom dle Soudu obtížně podřaditelný pod odst. 1 písm. g) uvedeného článku, který výslovně stanoví, že soudce bude vyloučen, pokud „existují jiné okolnosti, které vzbuzují pochybnosti o jeho objektivitě a nestrannosti“. Rozhodnutí neobsahovalo žádné vyjádření, případně fakta, kterými by byl vyvrácen popis událostí stěžovatelem, ani žádné odůvodnění k stěžovatelem vzneseným obviněním ze zaujatosti soudce B.

41. Navíc, poté co soudce B. údajně nevydal odůvodněné rozhodnutí v reakci na námitku stěžovatele proti zápisu z jednání, přestože byl tak podle čl. 276 občanského soudního řádu povinen učinit, se odvolací soud v Kišiněvě vůbec nevyjádřil k žádosti o vyloučení soudce (námitce podjatosti), k námitkám nebo k jakémukoli rozhodnutí, které přijal soudce B., v pouhém domnění, že rozhodnutí vůči vzneseným námitkám bylo vydáno. Odvolací soud v jediné větě shrnul rozhodnutí soudu prvního stupně, přičemž konstatoval, že stěžovatel byl k jednání předvolán. Rozhodnutí potvrdil, aniž by uvedl jakékoli další podrobnosti týkající se údajné podjatosti soudce B.

42. Soud dospěl k závěru, že ze všech možností, kterými je umožněno konkrétní osobě domáhat se nestrannosti soudce vystupujícího v jejím případě, v předmětné věci žádná z těchto možností ve skutečnosti nefungovala, jelikož ani jeden ze soudů nepřistoupil k jejich skutečnému přezkumu. Přestože toto znemožňuje jednoznačně určit, zda byl soudce B. skutečně podjatý, z pohledu

nezávislého pozorovatele vzbuzuje tato situace legitimní obavy ohledně možné zaujatosti. Skutečnost, že stěžovatel a jeho klient učinili tato obvinění během slyšení u soudu výhradou k soudci a nikoli jako dodatečnou námitku, dodává této stížnosti další důvěryhodnost.

(ii) Objektivní nestrannost

43. Soud zkoumal otázku dodržování zásady nestrannosti v řadě případů pohrdání soudem při jednání, ve kterých tentýž soudce následně rozhodl o stíhání, přičemž zkoušel vyvolat problémy z jednání stěžovatele, uznal ho vinným a uložil sankci. Soud zdůraznil, že v takovýchto případech záměna rolí mezi stěžovatelem, svědkem, státním zástupcem a soudcem by mohla očividně vyvolat objektivně odůvodněné obavy ohledně souladu řízení s dlouhodobě uznávanou zásadou, že nikdo by neměl být soudcem ve své vlastní kauze, což v důsledku vede k nestrannosti soudce (viz Demicoli proti Maltě, č. 13057/87, rozsudek ze dne 27. 8. 1991, § 41–42; Kyprianou, cit. výše, § 126–128; a Mikhaylova proti Ukrajině, č. 10644/08, rozsudek ze dne 6. 3. 2018, § 58–60).

44. V projednávaném případě stěžovatel namítal, že soudce B. nemohl být nestranný, když proti němu vznesl obvinění a současně o nich rozhodl. Vláda argumentovala, že toto je v souladu s čl. 209 zákona o správních deliktech.

45. Soud poznamenává, že v řízení proti stěžovateli neměl nikdo procesní roli žalobce. Za těchto okolností soudce B. neměl jinou možnost než převzít úkol přednést – a co je důležitější, nést břemeno podpory – obvinění během jednání. Skutečnost, že věc byla následně přezkoumána odvolacím soudem v Kišiněvě, neposkytla nápravu chybějící nestrannosti soudu, který stěžovatele odsoudil. Tento soud nevyvrátil přesvědčení stěžovatele, že Okresní soud Ciocana nebyl nestranný, jelikož rozhodnutí potvrdil bez uvedení důvodu.

(iii) Závěr k nestrannosti

46. Vzhledem k nikoliv zcela neopodstatněným pochybnostem, které mohl mít stěžovatel ohledně subjektivní nestrannosti soudce B. a procesních nedostatků, které vedly k neexistenci objektivní nestrannosti ze strany Okresního soudu Ciocana v projednávané věci, Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z hlediska požadavku nestrannosti.

2. Stížnosti týkající se spravedlivosti řízení před odvolacím soudem v Kišiněvě

48. Stěžovatel dále pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy namítal, že nebyl řádně předvolán k odvolacímu soudu v Kišiněvě k jednání dne 6. 7. 2006 a že soud dostatečně neodůvodnil rozhodnutí.

49. Vláda předložila kopii rejstříku odchozích zpráv Okresního soudu Ciocana, který naznačoval, že stěžovatel byl předvolán k jednání před odvolacím soudem v Kišiněvě dopisem zasláným dne 27. 6. 2006. Navíc tím, že nepodal odvolání proti rozhodnutí soudu, kterým bylo potvrzeno urovnání věci, bylo zdůrazněno, že on sám neshledal řízení za nespravedlivé. Vláda rovněž poznamenala, že podle čl. 282/7 zákona o správních deliktech byl odvolací soud schopen přijmout rozhodnutí ve formě usnesení a nebyl povinen uvádět další důvody.

50. Soud poznamenává, že odvolání podané stěžovatelem se týkalo jeho odsouzení za pohrdání soudem na základě jeho údajného chování během soudního jednání. Domníval se, že povaha deliktu, za který byl odsouzen, a obvinění vznesená proti soudci B. vyžadovaly, aby ho odvolací soud vyslechl osobně (viz, *mutatis mutandis*, Russu proti Moldavsku, č. 7413/05, rozsudek ze dne 13. 11. 2008, § 27).

51. Soud již přezkoumal podobné stížnosti týkající se údajného selhání v předvolání stěžovatelů k slyšení v předchozích věcech týkajících se Moldavské republiky (viz například výše uvedený rozsudek Russu, § 19–28; Godorozea proti Moldavsku, č. 17023/05, rozsudek ze dne 6. 10. 2009, § 31; a Rassohin proti Moldavsku, č. 11373/05, rozsudek ze dne 18. 10. 2011, § 34). Ve všech těchto věcech bylo s odkazem na výklad vnitrostátního práva učiněný plénem Nejvyššího soudu Moldavské republiky (viz Godorozea, cit. výše, § 24) konstatováno, že „v praxi vnitrostátní soudy neakceptují jako dostatečný důkaz zaslání dopisu soudem a vyžadují důkaz o doručení“.

52. V projednávaném případě vláda tvrdila, že stěžovateli bylo zasláno předvolání, což potvrzuje výpis ze soudního rejstříku. Stěžovatel zpochybnil, že by takové předvolání obdržel. Soud uvedl, že stejně jako v případech uvedených v předchozím bodě, ze spisu není prokázáno, že stěžovatel skutečně obdržel předvolání, jak vyžaduje vnitrostátní judikatura. Soud proto neshledává žádný důvod k tomu, aby dospěl k jinému závěru, než jaký byl učiněn ve výše uvedených případech. V této souvislosti Soud ze stejných důvodů odmítá argument vlády, podle kterého by nepodání odvolání ze strany stěžovatele vůči rozhodnutí o schválení urovnání ze dne 25. 12. 2006, mělo odrážet jeho názor, že řízení bylo spravedlivé.

53. V důsledku toho došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož stěžovatel nebyl řádně předvolán k jednání před odvolacím soudem v Kišiněvě konaném dne 6. 7. 2006.

54. S ohledem na zjištění týkající se nestrannosti okresního soudu Ciocana (viz bod 46 výše), včetně nedostatečného odůvodnění odvolacího soudu v Kišiněvě ve vztahu ke stížnosti stěžovatele k podjatosti soudce B., má Soud za to, že námitka, že vnitrostátní soudy neposkytly dostatečné důvody k jeho odsouzení, nezakládá samostatný problém.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje*, stížnost pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy za přijatelnou a ve zbývajících částech za nepřijatelnou;

2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu chybějící nestrannosti Okresního soudu Ciocana;

3. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku absence řádného předvolání k slyšení před odvolacím soudem v Kišiněvě.

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
20. 6. 2019
VĚC CHIARELLO PROTI NĚMECKU
(rozsudek ve věci Chiarello proti Německu,
stížnost č. 497/17)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 6 odst. 1

Odkazy na českou právní úpravu:
zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Klíčová slova:

právo na spravedlivý proces – právo na slyšení v přiměřené lhůtě – postavení oběti porušení práva ve smyslu Úmluvy

Právo na slyšení v přiměřené lhůtě v kontextu zániku postavení oběti porušení Úmluvy při snížení (podmíněného) trestu odnětí svobody

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí se vyjadřuje k problematice poskytnutí zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku trestního stíhání ve formě snížení trestu. Specifická je zde okolnost, že výkon trestu, který byl stěžovateli uložen, byl podmíněně odložen a k poskytnutí odškodnění by tak dle názoru stěžovatele došlo pouze v případě, pokud by se dopustil dalšího trestného činu a původní trestný čin by byl na něm vykonán. S tímto názorem se Soud neztotožnil, když uzavřel, že i takové odškodnění poskytnuté na národní úrovni zbavuje stěžovatele postavení oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy.

Tím dané rozhodnutí dále rozvíjí judikaturu Soudu, která byla pro podobné případy (avšak ve vztahu k nepodmíněným trestům odnětí svobody) opakovaně reflektována v judikatuře Nejvyššího soudu (například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2640/2010; nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2310/2012, uveřejněný pod číslem 60/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

(Zpracoval JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je německým státním příslušníkem, jenž vykonával pracovní činnost ve vězeňské službě. Spolu s dalšími osobami byl obviněn z přijetí úplatku v souvislosti s tím, že došlo k propašování telefonu do prostor příslušné věznice. V rámci zahájeného trestního řízení, které probíhalo postupně na čtyřech stupních vnitrostátní soudní soustavy, byl stěžovatel pravomocně odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na dobu osmi měsíců, přičemž vyšší soud prohlásil – s ohledem na stěžovatelem nezaviněnou nadměrnou délku řízení – dobu tří měsíců z uloženého trestu za již vykonanou, když uznal, že došlo k dílčím průtahům ze strany soudních orgánů.

Nastala tak situace, kdy stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu kratší, než ke které by byl odsouzen v případě absence průtahů v řízení, nicméně toto „odškodnění“ za uvedené průtahy by se vzhledem k podmíněné povaze trestu vůči němu hmatatelně projevilo až v případě, že by se stěžovatel dopustil dalšího trestného činu ve zkušební době, a došlo by tak k jeho skutečnému uvěznění.

Zejména na základě uvedeného stěžovatel před Soudem namítal porušení svého práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nadměrné délky trestního řízení. Soud jednomyslně rozhodl, že ze strany vnitrostátních orgánů k založení tvrzeného porušení jeho práva nedošlo, neboť snížení rozsahu hrozby jeho uvěznění nebylo pouze teoretické, ale představovalo dostatečné a adekvátní odškodnění (ostatně o snížení uloženého trestu se jednalo), a stěžovatel tak pozbyl postavení „oběti“ ve smyslu čl. 34 Úmluvy.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

(...)

35. Stěžovatel namítal, že délka trestního řízení vedeného vůči němu byla nepřiměřená, a tedy v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jenž zní následovně:

„Při určování (...) jakéhokoli trestního obvinění proti němu má každý právo na (...) slyšení v přiměřené lhůtě (...) soudem (...).“

(...)

B. Věcné posouzení

1. Přiměřenost délky řízení

b) Posouzení Soudu

44. Soud opakuje, že „přiměřená lhůta“ v trestních věcech, na niž odkazuje čl. 6 odst. 1 Úmluvy, začíná běžet od okamžiku, kdy je osoba „obviněna“. [Přičemž]

„trestní obvinění“ je zde od momentu, kdy je osoba způsobilým orgánem formálně zpravena o podezření, že se dopustila trestného činu, nebo kdy její situace byla podstatně ovlivněna jednáním orgánů následkem podezření vůči ní (viz Simeonovi proti Bulharsku [VS], č. 21980/04, bod 110, EÚLP 2017 [výňatky]; a Ibrahim a ostatní proti Spojenému království [VS], č. 50541/08, a tři další, bod 249, EÚLP 2016). V trestních věcech lhůta, která má být brána v úvahu, zahrnuje celé předmětné řízení, včetně řízení odvolacího (viz König proti Německu [VS], č. 6232/73, bod 98, 28. 6. 1978) a řízení před Spolkovým ústavním soudem (viz Kaemena a Thöneböhn proti Německu, č. 45749/06 a 51115/06, bod 61, 22. 1. 2009).

45. Přiměřenost délky řízení je nutno posuzovat ve světle zvláštních okolností věci, a to s přihlédnutím k měřítkům stanoveným v judikatuře Soudu, zejména složitosti případu, jednání stěžovatele i způsobilých orgánů a podstatě toho, co bylo pro stěžovatele v sázce (viz, kromě řady jiných případů, Péliissier a Sassi proti Francii [VS], č. 25444/94, bod 67, EÚLP 1999-II; Uhl proti Německu, č. 64387/01, bod 27, 10. 2. 2005; a Abdoella proti Nizozemsku, 25. 11. 1992, bod 24, řada A č. 248-A).

46. Pokud se jedná o okolnosti projednávané věci, Soud má za to, že příslušná lhůta začala běžet 14. 1. 2008, tedy dne, kdy byl stěžovatel předvolán k výslechu a zpraven o obviněních vůči němu. Soud přitom poznamenává, že stěžovatel neprokázal, proč a jak měl být v svém obvinění zpraven před tímto datem, a proč měla lhůta začít běžet již 3. 1. 2008. Rovněž poznamenává, že ze spisu nevyplynou žádné indicie o tom, že by měl stěžovatel mít povědomí o jeho trestním vyšetřování před 14. 1. 2008. Nadto má Soud za to, že tvrzení vlády o tom, že by lhůta neměla začít běžet před 13. 5. 2008, je třeba považovat za nepřesvědčivá, a to ve světle skutečnosti, že stěžovatel byl [v tuto dobu] o svých obviněních již informován.

47. Běh lhůty neskončil okamžikem, kdy rozhodnutí nabylo právní moci, jak bylo namítáno vládou, ale až 4. 7. 2016 vydáním rozhodnutí Spolkového ústavního soudu (viz výše uvedený rozsudek ve věci Kaemena a Thöneböhn, bod 61). V souhrnu lze říci, že trestní řízení trvalo osm let a pět měsíců na čtyřech stupních soudní soustavy, s jedním postoupením věci odvolacím soudem k soudu krajskému.

48. Pokud se jedná o přiměřenost délky této lhůty, Soud v prvé řadě poznamenává, že věc stěžovatele, ve které byl obviněn z přijetí úplatku, nebyla sama o sobě zvláště složitá. Zahrnovala nicméně sedm spoluobviněných, ve všech případech zastoupených obhájci, a komplexní dokazování, zahrnující záznamy telekomunikačního provozu. Soud má za to, že zejména vysoký počet spoluobviněných a množství důkazů přispěly mimo jiné k dlouhé lhůtě mezi obviněním stěžovatele a prvním jednáním před okresním soudem. Dále poznamenává, že tato lhůta byla prodloužena opravným prostředkem podaným jedním ze spoluobviněných proti odmítnutí přidělit mu konkrétního obhájce. Soud je toho názoru, že ačkoliv toto zpoždění nelze přičítat jednání stěžovatele, nemůže být dáváno k tíži ani vládě.

49. Soud rovněž shledává, že žalobce nebyl umístěn do vazby a nebyl pro něj v sázce závažný trest. Nicméně řízení mělo značné dopady do jeho sociální sféry, když bylo v sázce jeho zaměstnání ve státní službě.

50. S ohledem na průběh řízení došlo k průtahům jen mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, což bylo uznáno krajským soudem v jeho rozsudku, stejně jako vládou. Nebýt tohoto období, dospívá Soud k závěru, že ve světle výše uvedených rozličných faktorů by celková délka řízení nebyla nadměrná a v kontextu čl. 6 odst. 1 Úmluvy by ji bylo možno nadále považovat za přiměřenou.

2. Ztráta postavení oběti

(...)

b) Posouzení Soudu

54. Soud opakuje, že rozhodnutí či opatření příznivé pro stěžovatele není v zásadě dostačující k tomu, aby ho zbavilo jeho postavení „oběti“ porušení práva ve smyslu Úmluvy, ledaže by vnitrostátní orgány výslovně či materiálně uznaly a následně poskytly odškodnění za porušení Úmluvy [viz mimo jiné Scordino proti Itálii (č. 1) (VS), č. 36813/97, bod 180, EÚLP 2006-V, s dalšími odkazy].

55. Pokud se jedná o odškodnění, jež musí být stěžovateli poskytnuto k nápravě porušení práva vyplývajícího z Úmluvy na vnitrostátní úrovni, podle soudu toto závisí na veškerých okolnostech případu, a to zejména s přihlédnutím k povaze shledaného porušení Úmluvy. Ve věcech týkajících se porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nadměrné délky trestního řízení Soud opakovaně shledal, že odškodnění může být zejména poskytnuto přiměřeným snížením délky trestu odnětí svobody osobě, která byla uznána vinnou, jednoznačným a identifikovatelným způsobem, či zastavením trestního řízení z důvodu jeho nadměrné délky [viz Ommer proti Německu (č. 1), č. 10597/03, bod 68, 13. 11. 2008, s dalšími odkazy; Ščensnovičius proti Litvě, č. 62663/13, bod 92, 10. 7. 2018; a Malkov proti Estonsku, č. 31407/07, bod 40, 4. 2. 2010]. V dalších případech týkajících se délky řízení může odškodnění za jeho nadměrnou délku představovat finanční náhrada a předmětná osoba poté nemůže dále uplatňovat své postavení oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy (viz Scordino, cit. výše, bod 181).

56. Co se týká skutkových okolností projednávané věci, Soud poznamenává, že krajský soud výslovně uznal, že trestní řízení bylo nadměrně dlouhé z důvodu průtahů, ke kterým došlo mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, jež nebyly přičitatelné stěžovateli. Soud dále konstatuje, že stěžovateli nebyla poskytnuta žádná finanční náhrada a ani nedošlo k zastavení jeho trestního řízení z důvodu jeho nadměrné délky. Zůstalo tedy otázkou, zda byla délka odsouzení stěžovatele k trestu odnětí svobody zkrácena jednoznačným a identifikovatelným způsobem.

57. Soud podotýká, že vláda uvedla, že stěžovateli byl udělen mírnější trest, když krajský soud vzal při jeho určování v potaz rovněž celkovou délku řízení.

Nicméně současně poznamenává, že krajský soud neodkázal na průtahy mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, ale čas, který uběhl od údajného spáchání trestného činu na konci roku 2006 (...). Nelze tudíž mít za to, že by krajský soud v rámci svého rozsudku jednoznačně uznal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Navíc snížení trestu tvrzené vládou není identifikovatelné, neboť trvání řízení bylo jedním z mnoha aspektů, které byly krajským soudem brány v úvahu při určování jeho výše.

58. I přes to však Soud rovněž podotýká, že tři měsíce odnětí svobody stěžovatele byly prohlášeny za vykonané. V této souvislosti rovněž poznamenává, že trest byl uložen jako podmíněný a, jak zdůraznil Federální nejvyšší soud (...) i jak předložily strany, odškodnění by bylo přiznáno, jen pokud by došlo k přeměně na nepodmíněný trest. Záleží tedy na tom, zda by měl stěžovatel prospěch ze snížení výměry uloženého trestu odnětí svobody pouze v případě, že by opětovně spáchal trestný čin v rámci zkušební doby. Nicméně dle názoru Soudu takováto forma odškodnění není pouze teoretická, nýbrž snižuje hrozbu uvěznění, jež je s podmíněným trestem odnětí svobody neoddělitelně spjata, když jeho délku snižuje z osmi měsíců na pět, a to tudíž jasným a identifikovatelným způsobem. Pro tento závěr není podstatné, že toto snížení neovlivnilo další důsledky podmíněného trestu odnětí svobody.

59. Za těchto okolností Soud dospěl k závěru, že prohlášení tří měsíců trestu odnětí svobody stěžovatele za vykonané představovalo dostatečné a adekvátní odškodnění. Stěžovatel tudíž nemůže být nadále považován za oběť ve smyslu čl. 34 Úmluvy. Soud proto dospěl k závěru, že k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo, a tudíž přijímá námitku vlády.

VÝROK

Z těchto důvodů se Soud jednomyslně

1. *Připojuje* k námitce vlády ohledně postavení stěžovatele jako oběti;
2. *Prohlašuje* stížnost týkající se čl. 6 odst. 1 Úmluvy (délka řízení) za přípustnou;
3. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (délka řízení) a přijímá námitku vlády ohledně postavení stěžovatele jako oběti.

(Zpracoval Mgr. Bc. Jan Bena)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
SENÁT (PÁTÁ SEKCE)
11. 4. 2019
VĚC HARISCH PROTI NĚMECKU
(rozsudek ve věci Harisch proti Německu,
stížnost č. 50053/16)

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 6 odst. 1

Odkazy na právní úpravu:

čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie

Klíčová slova:

právo na spravedlivý proces – předložení předběžné otázky SDEU

Odůvodnění rozhodnutí o nepředložení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie

Autorský komentář:

Komentované rozhodnutí ESLP se vyjadřuje k požadavkům na dostatečné odůvodnění, proč vnitrostátní soudy neměly pochybnosti o výkladu unijního práva, v důsledku čehož odmítly návrh stěžovatele na položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie. Soud neshledal porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy v této věci a připomněl minimální standard vylučující svévůli národního státu při povinnosti položit předběžnou otázku k SDEU, který je dán alespoň tím, že důvody rozhodnutí vrcholných soudů jsou zřejmě přinejmenším z okolností věci nebo vyplývaly z odůvodnění rozhodnutí nižších soudů. Položení či nepoložení předběžné otázky SDEU je při aplikaci evropského práva u soudních orgánů posledního stupně přitom zcela zásadní. Nepoloží-li soud poslední instance předběžnou otázku, ač tak učinit měl a musel (tj. nejednalo se ani o *acte claire* nebo o *acte eclairée*), jde o odnětí zákonného soudce, kterým při požadavku na jednotný výklad sporného práva EU je právě SDEU. Komentovaný případ byl specifický i tím, že národní soudy neshledaly důvod pro předložení věci soudu poslední instance, neboť věc podle jejich názoru neměla zásadní právní význam. Uvedené je do poměrů českého právního řádu již nepřenositelné, neboť zásadní právní význam napadeného rozhodnutí po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 404/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013 již přípustnost dovolání nezakládá.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

Překlad rozsudku je k dispozici v čísle 3/2019 Přehledu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
10. 10. 2019
VĚC LEWIT PROTI RAKOUSKU
(rozsudek ve věci Lewit proti Rakousku,
stížnost č. 4782/18)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 Listiny základních práv a svobod

§ 3 odst. 1, § 3 odst. 2 písm. a), § 81 a násl., § 2951 odst. 2, § 2956, § 2957
zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

§ 10 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon)

Klíčová slova:

respektování rodinného a soukromého života – ochrana osobnosti – difamace – nemajetková újma – podmínky přijatelnosti – vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků – účinný opravný prostředek

Řádné posouzení žaloby pro pomluvu přeživšího holokaustu

Autorský komentář:

Soud v předkládaném rozsudku shledal porušení práva na soukromý život v řízení o náhradu nemajetkové újmy podle zákona o sdělovacích prostředcích v případě pejorativních vyjádření tiskového média na adresu přeživších holokaustu. Vyjádření zveřejněná v periodiku nejmenovala stěžovatele ani další žalobce osobně, nýbrž pojednávala o skupině přeživších z koncentračního tábora Mauthausen jako celku. Soud proto v otázce použitelnosti čl. 8 odkázal na svou předchozí judikaturu, dle níž je možné rovněž zasáhnout do soukromého života členů skupiny. Dále zdůraznil, že vedle negativních závazků mají při respektování soukromého života vnitrostátní orgány rovněž závazky pozitivní, a tudíž se po nich vyžaduje aktivní jednání. Stěžovatel před Soudem namítal právě nesplnění pozitivních závazků.

V otázce přijatelnosti se Soud v návaznosti na námítky vlády zabýval jednotlivými tvrzeními vnitrostátními prostředky nápravy. Dospěl v zásadě k závěru, že všechny vládou navrhované prostředky nápravy byly neúčinné, přičemž buďto nesledovaly stěžovatelův cíl, nebo na něj kladly větší nároky ohledně důkazního břemena za nižších vyhlídek úspěšnosti. Pokud tedy stěžovatel využil prostředek,

který je zjevně účinný a dostatečný co do nápravy namítaného porušení a šance na úspěch, není zapotřebí, aby usiloval o nápravu prostřednictvím dalších právních nástrojů.

Co se týče merita věci, Soud u vnitrostátních soudů spatřil různé nedostatky napříč instancemi. Podle soudu prvního stupně postrádal stěžovatel společně s dalšími žalobci aktivní legitimaci, jelikož je nebylo možné osobně identifikovat, což založil na předchozí judikatuře ohledně právního postavení skupiny. Tento závěr však nebyl judikatorně podložen za specifických okolností projednávané věci a navzdory námitkám stěžovatele se s tím vnitrostátní soudy v průběhu celého řízení nevypořádaly a neposkytly řádné odůvodnění. Přímou k publikovaným výrokům prvostupňový soud uvedl, že neměly samostatný význam, ale pouze popisovaly předchozí trestní řízení, což však opětovně nebylo v průběhu celého řízení blíže vysvětleno.

Rozsudek Soudu je přínosný mimo jiné z pohledu dalšího přiblížení požadavku na vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, a to zejména v otázce účinnosti těchto prostředků. Řešená problematika je značně aktuální, jelikož zásahy do práva na ochranu soukromého života jsou v kontextu mediálních vyjádření pravidelně posuzovány i před českými soudy a budí pozornost nejen odborné veřejnosti. Z komparativního pohledu stojí za zmínku, že žaloby na náhradu nemajetkové újmy podle rakouského zákona o sdělovacích prostředcích jsou, jak zjistil Soud při nalézáni vnitrostátního práva, navzdory své civilněprávní povaze řešeny trestními soudy.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelem je v předmětné věci jeden z posledních přeživších holokaustu. V létě 2015 publikovalo rakouské periodikum „Aula“ článek, ve kterém byli lidé osvobození z koncentračního tábora Mauthausen označováni jako „masoví vrazi“, „zločinci“ nebo „mor“. Vnitrostátní orgány zahájily vůči autorovi článku trestní řízení, to však bylo zastaveno, načež tentýž autor v únoru 2016 informoval v novém výtisku dotčeného média o zastavení řízení spolu se zopakováním sporných výroků. Stěžovatel spolu s dalšími devíti přeživšími podal proti periodiku a autorovi článku žalobu o náhradu nemajetkové újmy podle zákona o sdělovacích prostředcích, přičemž v ní uvedli, že byli výroky obsaženými v článku z roku 2016 uráženi na cti, a to navzdory tomu, že nebyli osobně jmenováni. Upozornili, že všichni byli oběťmi nacistického režimu a že byli uvězněni v Mauthausenu kvůli jejich původu a víře. Nikdy se nedopustili trestněprávně relevantních činů. Vnitrostátní soudy však žalobu a posléze i odvolání zamítly, což odůvodňovaly zejména tím, že počet osvobozených lidí z koncentračního tábora Mauthausen byl tak vysoký, že předmětné výroky nemohly způsobit žalobcům osobní újmu. Stěžovatel a ostatní žalobci tudíž postrádali aktivní legitimaci. Co se týče povahy článku z roku 2016, soudy

bez dalšího odůvodnění konstatovaly, že článek z roku 2016 pouze popsal průběh a výsledek předchozího řízení a neobsahoval v porovnání s článkem z roku 2015 žádná odlišná tvrzení.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

45. Stěžovatel namítá, že rakouské soudy nesplnily svoji pozitivní povinnost plynoucí z čl. 8 Úmluvy chránit stěžovatelovu pověst a osobní integritu před nepravdivými, hanlivými prohlášeními v pravicovém periodiku „Aula“ v roce 2016. Článek 8 zní následovně:

„1. Každý má právo na respektování svého rodinného a soukromého života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případu, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přijatelnost

1. Použitelnost článku 8 Úmluvy

46. Soud rozhodl, že pokud jakákoliv negativní stereotypizace skupiny dosáhne určité závažnosti, může mít dopad na vnímání skupinové identity, jakož i na důstojnost a sebevědomí jednotlivých členů skupiny. Právě v tomto smyslu lze spatřovat zásah do soukromého života členů skupiny (viz Aksu proti Turecku, č. 4149/04 a 41029/04, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 3. 2012, § 58). Podle Soudu se podobné úvahy uplatní v předmětném případě bývalých vězňů Mauthausenu, kteří jako přeživší holokaustu mohou být považováni za představitele (heterogenní) společenské skupiny. Ačkoliv základním cílem čl. 8 je ochrana jednotlivce před svobodným zásahem ze strany orgánů státní moci, nemíří pouze na to, aby zabránil státu v učinění takového zásahu: vedle negativních závazků se navíc mohou uplatnit rovněž pozitivní závazky inherentně spjaté s účinným právem na soukromý život. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření určených k zajištění respektování soukromého života i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou (viz Aksu, citováno výše, § 59; Tavli proti Turecku, č. 11449/02, rozsudek ze dne 9. 11. 2006, § 28; a Ciubotaru proti Moldavsku, č. 27138/04, rozsudek ze dne 27. 4. 2010, § 50).

47. Podle Soudu skutkové okolnosti, jež jsou základem projednávané věci, spadají pod stěžovatelovo právo na soukromý život, přestože nebyl v dotčeném článku osobně jmenován (viz Aksu, citováno výše, § 58), a proto je čl. 8 Úmluvy použitelný.

2. Vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků

a) Tvrzení vlády

48. Vláda tvrdí, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní opravné prostředky tak, jak to vyžaduje čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Podle jejích tvrzení mohl stěžovatel v souvislosti s článkem z roku 2015 podat civilní žalobu dle § 1330 občanského zákoníku ve lhůtě tří let a mohl uzavřít smír tak, jak to udělalo dalších deset bývalých vězňů koncentračního tábora (...). Stěžovatel však napadl článek z roku 2016 pouze v řízení podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích. Vzhledem k tomu, že rozsudky vynesené na základě zákona o sdělovacích prostředcích nebyly závazné pro účely následného občanskoprávního řízení podle § 1330 občanského zákoníku, mohl stěžovatel v souvislosti s článkem z roku 2016 rovněž podat žalobu podle tohoto ustanovení.

49. Vláda dále uvádí, že stěžovatelova žaloba podle § 8a zákona o sdělovacích prostředcích, kterou se domáhal náhrady nemajetkové újmy podle § 6 téhož zákona, se týkala pouze článku z roku 2016. Stěžovatel však nepodal žalobu v souvislosti s článkem z roku 2015, ačkoli byl tento článek původním zdrojem namítaných tvrzení, zatímco hlavním cílem článku z roku 2016 bylo popsat průběh trestního řízení ohledně předchozího článku. Místo toho stěžovatel nechal, co se týče článku z roku 2015, šestiměsíční lhůtu pro žalobu o náhradu nemajetkové újmy uplynout (...).

50. Vláda navíc tvrdí, že stěžovatel nevyužil právo na odpověď podle § 12 zákona o sdělovacích prostředcích ani se u soudu nedomáhal nařízení zveřejnění odpovědi vůči vlastníkovvi média podle § 14 odst. 1 téhož zákona, přičemž oba tyto prostředky cílí na odstranění nepravdivých tvrzení.

51. Nakonec vláda uvádí, že stěžovatel měl možnost oznámit namítaná tvrzení státním orgánům podle § 111, 115 a/nebo § 297 trestního zákoníku. V průběhu takového trestního řízení mohl uplatnit svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy podle § 8 zákona o sdělovacích prostředcích. Ani tento prostředek však nevyužil.

52. Vláda na základě výše uvedeného dospěla k závěru, že stížnost musí být z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků prohlášena za nepřijatelnou.

b) Tvrzení stěžovatele

53. Stěžovatel tvrdí, že učinění právních kroků v souvislosti s článkem z roku 2015 by nebylo v projednávaném případě vhodným prostředkem k zabránění porušování jeho práv ve smyslu čl. 8 Úmluvy. V době zveřejnění článku z února 2016, jenž je předmětem této stížnosti, byly veškeré nároky v souvislosti s článkem z roku 2015 podle § 8a odst. 2 zákona o sdělovacích prostředcích již promlčeny (v návaznosti na šestiměsíční lhůtu...). Stěžovatel dále tvrdí, že nepodniknutí žádných právních kroků v souvislosti se zveřejněním dřívějšího protiprávního obsahu

neodůvodňuje závěr, že právní kroky v souvislosti s jiným zveřejněným obsahem nejsou oprávněné.

54. Stěžovatel uvádí, že ani institut práva na odpověď (...) podle § 12 a násl. zákona o sdělovacích prostředcích nepředstavuje účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 35 Úmluvy. Účelem řízení této povahy je zajistit zcela jiný typ právní ochrany. Stěžovatel se svou žalobou podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích domáhal náhrady nemajetkové újmy za ponížení, které utrpěl. Naopak účelem řízení o zveřejnění odpovědi je náprava mylných informací ve sdělovacích prostředcích, přičemž nenabízí žádnou možnost finanční kompenzace. Takové řízení proto rovněž není vhodným prostředkem ke zrušení zamítavých rozsudků, a tudíž ani ke kompenzaci porušení v případě stěžovatele.

55. Stěžovatel tvrdí, že totéž platí pro civilní žalobu podle § 1330 občanského zákoníku: nebyla by s to zabezpečit finanční náhradu za nemajetkovou újmu, kterou utrpěl. Přestože nároky plynoucí ze zdržovací žaloby a nároky na náhradu majetkové škody mohou být podle § 1330 občanského zákoníku uplatněny, judikatura Nejvyššího soudu naznačovala, že není možné se tímto způsobem domáhat náhrady nemajetkové újmy. Civilní žaloba navíc nemohla vést ke zrušení rozsudků, kterými byly žaloby podle zákona o sdělovacích prostředcích zamítnuty.

56. Nakonec podle stěžovatele není účinným prostředkem nápravy ani vládou navrhované zahájení trestního řízení podle § 111 a/nebo § 115 trestního zákoníku nebo podání oznámení státním orgánům podle § 297 trestního zákoníku. Naplnění skutkové podstaty § 6 zákona o sdělovacích prostředcích vyžaduje pouze přítomnost protiprávního jednání (...). Kromě toho, ustanovení § 111 a 115 upravují trestné činy podléhající podání soukromé žaloby, tudíž se zahajují na návrh poškozeného a nikoliv úřadem státního zastupitelství z úřední povinnosti. Trestní stíhání na základě soukromé žaloby by navíc vyžadovalo důkaz o zaviněném jednání, a proto by mělo menší vyhlídky na úspěch než žaloba na náhradu nemajetkové újmy, kterou stěžovatel podal. Trestní stíhání podle § 297 trestního zákoníku by pravděpodobně taktéž nebylo úspěšné, jelikož by vyžadovalo, aby byl poškozený sám vystaven trestnímu stíhání, což nebyl případ stěžovatele.

c) Posouzení Soudu

(i) Obecné zásady

57. Soud připomíná, že podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy se může věcí zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy. Článek 35 odst. 1 vyžaduje, aby námitky, které jsou předkládány Soudu, byly nejprve uplatněny u příslušného vnitrostátního orgánu, a to alespoň ve své podstatě a v souladu s formálními požadavky a lhůtami stanovenými ve vnitrostátním právu, dále by měly být využity všechny procesní prostředky, které by mohly zabránit porušování práv plynoucích z Úmluvy (viz Akdivar a další proti Turecku, č. 21893/93, rozsudek velkého senátu

ze dne 16. 9. 1996, § 66). Pravidlo vyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy – které se promítá v čl. 13 Úmluvy, s nímž je úzce spjato – je založeno na předpokladu, že pro účely namítaného porušení existuje účinný opravný prostředek. Dané pravidlo je proto nezbytnou funkční součástí tohoto systému ochrany (viz Vučković a další proti Srbsku, č. 17153/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 2014, § 69).

58. Povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy tudíž po stěžovateli požaduje, aby obvykle využili takové prostředky nápravy, které jsou dostupné a dostatečné, pokud jde o jejich důvody ke stížnosti. Existence takových prostředků nápravy musí být dostatečně zajištěna nejen teoreticky, ale i prakticky. Pokud by tomu tak nebylo, postrádaly by požadovanou dostupnost a účinnost. Aby byl opravný prostředek účinný, musí být schopen přímé nápravy namítaného porušení ve věci a musí nabídnout přiměřené vyhlídky na úspěch (viz Gherghina proti Rumunsku, č. 42219/07, rozsudek velkého senátu ze dne 9. 7. 2015, § 85).

59. Stěžovateli, který využil zjevně účinného a dostatečného právního prostředku, nelze vytýkat, že se nepokusil využít dalších prostředků, které byly dostupné, avšak neposkytovaly o nic větší šanci na úspěch (viz Aquilina proti Maltě, č. 25642/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 4. 1999, § 39). Jestliže byl vyzkoušen jeden prostředek nápravy, nevyžaduje se využití jiného, jehož účel je v zásadě stejný (viz Micallef proti Maltě, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2009, § 58).

(ii) Uplatnění výše uvedených zásad na projednávaný případ

60. Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva měl stěžovatel možnost vybrat si mezi různými prostředky ochrany své pověsti před hanlivými tvrzeními (...), které budou níže přezkoumány. Soud připomíná, že cílem stěžovatele ve vnitrostátním řízení bylo: (1) přimět vnitrostátní soudy, aby rozhodly, že napadené pasáže článku z roku 2016 byly hanlivé a porušovaly jeho osobnostní práva chráněná čl. 8 Úmluvy, a nařídily dotčená tvrzení stáhnout a rozhodnutí zveřejnit; a (2) získat náhradu nemajetkové újmy, kterou dle jeho tvrzení utrpěl v důsledku hanlivého článku.

(α) Účinnost prostředků nápravy podle § 1330 občanského zákoníku a § 12 a 14 odst. 1 zákona o sdělovacích prostředcích

61. Pokud jde o argument vlády, že stěžovatel nepodal civilní žalobu podle § 1330 občanského zákoníku ve vztahu k článkům z roku 2015 a 2016, podle Soudu by to byl účinný prostředek nápravy pro první deklarovaný cíl stěžovatele, tedy stáhnutí dotčených tvrzení.

62. Co se týče jeho druhého cíle, a sice získání náhrady nemajetkové újmy, Soud považuje za nezbytné prozkoumat svou judikaturu týkající se předmětné otázky, konkrétně, zda v případech ochrany soukromého života závisí stěžovatelovo postavení oběti na neposkytnutí takové náhrady.

63. Soud připomíná svou ustálenou judikaturu v tom smyslu, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch stěžovatele není v principu dostačující pro odepření statusu oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy, pokud vnitrostátní orgány neuznaly, výslovně nebo implicitně, porušení Úmluvy a poté neposkytly adekvátní zadostiučinění (viz *Nada proti Švýcarsku*, č. 10593/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 9. 2012, § 128). Pokud jde o zadostiučinění, které je přiměřené a dostatečné k nápravě porušení práva vyplývajícího z Úmluvy na vnitrostátní úrovni, Soud toto obecně považuje za závislé na všech okolnostech případu, zejména na povaze namítaného porušení Úmluvy [viz *Gäfgen proti Německu*, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010, § 116; srov. též *Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 186].

64. Pokud jde o náhradu nemajetkové újmy v případech zásahu do práva na soukromý život, Soud rozhodl, že oběť zásahu nemůže při nepřiznání peněžitého zadostiučinění automaticky očekávat, že bude shledáno porušení čl. 8 Úmluvy (viz *Mertinas a Mertinienė proti Litvě*, č. 43579/09, rozhodnutí ze dne 8. 11. 2016, § 51; a *mutatis mutandis*, *Kahn proti Německu*, č. 16313/10, rozsudek ze dne 17. 3. 2016, § 75). Státy mohou upravovat otázky odškodnění za nemajetkovou újmu různě a určitá omezení v podobě finančních limitů nejsou sama o sobě v rozporu s pozitivními závazky státu podle čl. 8 Úmluvy (viz *Mertinas a Mertinienė*, citováno výše, § 51). Tímto postupem však nesmí být jednotlivec zbaven ochrany soukromého života, a toto právo tak být zbaveno své účinnosti (viz *Biriuk proti Litvě*, č. 23373/03, rozsudek ze dne 25. 11. 2008, § 45; a *Armonienė proti Litvě*, č. 36919/02, rozsudek ze dne 25. 11. 2008, § 46).

65. Zda je v konkrétním případě vhodné shledání porušení rovněž přiznat náhradu nemajetkové újmy, závisí od okolností případu. Skutečnost, že stěžovateli nebyla náhrada v návaznosti na porušení jeho práva na respektování soukromého života přiznána, automaticky neznamená pochybení vnitrostátních orgánů co do ochrany tohoto stěžovatelova práva [viz *Egill Einarsson proti Islandu* (č. 2), rozsudek ze dne 17. 7. 2018, § 39; *Rothe proti Rakousku*, č. 6490/07, rozsudek ze dne 4. 12. 2012, § 78; a *Küchl proti Rakousku*, č. 51151/06, rozsudek ze dne 4. 12. 2012, § 95]. V případě, kdy Nejvyšší soud Kypru stěžovatelům odepřel spravedlivou náhradu za újmu způsobenou protiprávním správním aktem, aniž by poskytl dostatečné odůvodnění, však již Soud porušení čl. 8 shledal (viz *Taliadorou a Stylianou proti Kypru*, č. 39627/05 a 39631/05, rozsudek ze dne 16. 10. 2008, § 58). (...)

66. V této souvislosti Soud poznamenává, že pravidelně přiznává náhradu nemajetkové újmy stěžovatelům v případech porušení osobnostních práv sdělovacími prostředky (viz, mimo jiné, *Armonienė*, citováno výše, § 52; *Biriuk*, citováno výše, § 51; a *Pfeifer proti Rakousku*, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. 11. 2007, § 53). V dalších případech rozhodl, že konstatování porušení čl. 8 představuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění a náhradu nemajetkové újmy nepřiznal (viz, mimo

jiné, Egill Einarsson proti Islandu, č. 24703/15, rozsudek ze dne 7. 11. 2017, § 57; a Buck proti Německu, č. 41604/98, rozsudek ze dne 28. 4. 2005, § 63).

67. Soud dospěl k závěru, že z jeho judikatury týkající se případů ochrany práva na soukromý život vyvolaných sdělovacími prostředky, jak je uvedena výše, *a fortiori* vyplývá, že prostředek nápravy na národní úrovni musí vnitrostátním soudům přinejmenším umožnit přiznání náhrady nemajetkové újmy, pokud je to v konkrétním případě vhodné. V důsledku toho nemůže být prostředek nápravy, který neumožňuje uplatnění nároku na nemajetkovou újmu, považován za účinný pro účely ochrany práva na soukromý život podle čl. 8 Úmluvy, což platí rovněž pro projednávaný případ.

68. Vzhledem k tomu, že cílem stěžovatele bylo dodatečně získat náhradu nemajetkové újmy plynoucí ze zveřejnění namítaných tvrzení, nemůže být civilní žaloba podle § 1330 občanského zákoníku pro tento účel považována za účinnou, jelikož judikatura Nejvyššího soudu neumožňuje v případě shledání porušení stěžovatelových osobnostních práv náhradu nemajetkové újmy přiznat (...).

69. Stejně úvahy se vztahují na prostředky nápravy podle § 12 a 14 odst. 1 zákona o sdělovacích prostředcích (viz námitky vlády v bodu 50 výše), které na rozdíl od nároků podle § 6 a 7c zákona o sdělovacích prostředcích neumožňují uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy.

70. Stěžovatel tedy nebyl povinen výše uvedené prostředky nápravy využít a námitky vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků musí být v tomto ohledu zamítnuty.

(β) Účinnost oznámení namítaných tvrzení státnímu zastupitelství podle § 297 trestního zákoníku

71. Vláda tvrdí, že stěžovatel mohl podat oznámení namítaných tvrzení státním orgánům podle § 297 trestního zákoníku (viz bod 51 výše). Soud poznamenává, že dotčená prohlášení byla v tomto ohledu již prošetřována, avšak státní zástupce byl toho názoru, že skutková podstata trestného činu nebyla naplněna. Spolkový ministr spravedlnosti později potvrdil, že zastavení řízení odpovídalo skutkovému a právnímu stavu (...). Soud proto musí dospět k závěru, že tento prostředek nápravy by nebyl účinný. Námitka vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy proto musí být v tomto směru zamítnuta.

(γ) Účinnost soukromé žaloby podle § 111 a 115 trestního zákoníku

72. Podle vlády mohl stěžovatel také iniciovat trestní řízení ohledně namítaných tvrzení podle § 111 a/nebo § 115 trestního zákoníku. Soud poznamenává, že tento právní prostředek úzce souvisí s podáním žaloby podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích (viz níže) protože pojmy „pomluva“ a „urážka“ podle

§ 6 zákona o sdělovacích prostředcích je zapotřebí vykládat ve smyslu § 111 a 115 trestního zákoníku (...). Jednotlivci si při uplatnění právních nároků v této oblasti mohou vybrat mezi zahájením trestního řízení na základě soukromé žaloby a podáním samostatné žaloby podle zákona o sdělovacích prostředcích, nebo využít obě tyto právní cesty současně. V případě stěžovatele měly stejný cíl, konkrétně aby byla namítaná tvrzení stažena a aby mu byla přiznána náhrada nemajetkové újmy.

73. Soud znovu opakuje, že v případě využití prostředku nápravy není vyžadováno využití dalšího opravného prostředku, který má v zásadě stejný účel (viz Micallef, citováno výše, § 58). Žaloba podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích vyžaduje pouze důkaz o protiprávním jednání, zatímco trestní řízení na základě soukromé žaloby rovněž vyžaduje důkaz o zaviněném jednání obžalovaného. Stěžovatel navíc uvedl důvody, proč shledal, že pravděpodobnost úspěchu při podání soukromé žaloby se pro jeho cíle zdá být nižší (viz bod 56 výše), což je volba, kterou měl za daných okolností právo učinit. Námitka vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí proto být i v tomto ohledu zamítnuta.

(d) Účinnost žaloby podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích ve vztahu k článku z roku 2015

74. Soud připomíná stěžovatelovo tvrzení, že se rozhodl podat žalobu podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích ve vztahu k článku z roku 2016, jelikož náhrada nemajetkové újmy způsobené tvrzenou pomluvou mu na základě § 1330 občanského zákoníku nemohla být přiznána. Ustanovení 8a odst. 2 zákona o sdělovacích prostředcích vyžaduje, aby byla žaloba podána v návaznosti na první zveřejnění tvrzeného hanlivého obsahu, což je však v tomto případě podle vlády článek z roku 2015, u něhož stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy v důsledku zmeškání lhůty šesti měsíců.

75. Soud poznamenává, že taková žaloba byla v zásadě způsobilá vést k přiznání náhrady nemajetkové újmy vedle stáhnutí hanlivých tvrzení. V době zveřejnění předmětného článku v únoru 2016 šestiměsíční lhůta (...) pro podání žaloby týkající se článku z roku 2015 (...) nicméně již uplynula. Pokud by měla být následována argumentační linka vlády, znamenalo by to, že v době zveřejnění druhého článku neměl stěžovatel k dispozici prostředek nápravy ve vztahu k prvnímu článku. Vnitrostátní soudy však neozřejmily, zda je tato lhůta, jež je navázána na „první šíření“ článku (...), vůbec v projednávaném případě opětovně zveřejněných tvrzení v novém kontextu v jiném tiskovém článku použitelná. Chybějící vysvětlení je o to důležitější, že článek byl publikován pod jiným názvem a obsahoval nové komentáře k domnělé „objektivitě státního zastupitelství“ – obsahoval tedy prvky, které nebyly v prvním článku přítomny.

76. Námitka vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí proto být zamítnuta taktéž v tomto ohledu.

B. K věci samé

1. Tvrzení účastníků řízení

78. Stěžovatel tvrdí, že rakouské soudy nesplnily svůj pozitivní závazek chránit jeho pověst a osobní integritu před hanlivými a nepravdivými výroky periodika Aula. Během nacistického režimu byl odlidšťující popis „mor na zemi“ (Landplage) používán ve spojení s osobami, které byly dle nacistické ideologie považovány za podřadné lidské bytosti (Untermenschen). Průměrný čtenář mohl článek z roku 2016 chápat pouze v tom smyslu, že stěžovatel byl uvězněn v koncentračním táboře na základě rozhodnutí založeného na zásadách právního státu a že ti, kteří byli z tábora osvobozeni, se nadále dopouštěli velmi závažné trestné činnosti. I za předpokladu, že tvrzení uvedená v tomto článku byla namířená proti skupině lidí, každý člen této skupiny byl dotčen závažností předmětných obvinění.

79. Vláda připomíná své argumenty ohledně přijatelnosti stížnosti. Pro zamítnutí nároku se vláda v souvislosti s předmětným řízením odvolává na rozhodnutí vnitrostátních soudů, která považuje za řádně vyargumentovaná.

80. Vláda nicméně poukazuje na to, že vylíčení tragické minulosti stěžovatele a ostatních přeživších z koncentračního tábora Mauthausen časopisem Aula tak hanebným způsobem považuje za obzvláště politováníhodné.

(...)

2. Posouzení Soudu

82. Soud připomíná, že v rámci pozitivních i negativních závazků státu podle čl. 8 je třeba dbát na spravedlivou rovnováhu mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku; a v obou případech má stát vysokou míru prostoru pro uvážení (viz Aksu, citováno výše, § 62...). V projednávaném případě však vnitrostátní soudy nikdy nedospěly do fáze řízení, ve kterém by došlo k vyvažování konkurenčních práv, jelikož se domnívaly, že stěžovatel nemůže být osobně dotčen článkem, který reprodukuje průběh trestního řízení nebo který reprodukuje tvrzení, jež neměla samostatný význam oproti jejich prvnímu zveřejnění v roce 2015.

83. Soud prvního stupně zpočátku shledal, že žalobci neměli aktivní legitimaci k podání žaloby. Výklad vnitrostátního práva týkajícího se právního postavení skupiny založil na předchozí vnitrostátní judikatuře (...). Vnitrostátní soudy se však ještě nezabývaly specifickou otázkou, zda členové skupiny mohou být osobně dotčeni výroky směřujícími k historické události, která v daný čas zahrnovala početnou skupinu osob, ale v průběhu času se zmenšila na nepočetnou skupinu jednotlivců tak, jak je tomu v projednávaném případě. (...) Odvolací soud jakožto soud druhého a posledního stupně se k otázce právní způsobilosti nevyjádřil, a to navzdory zjevnému nedostatku ustálené judikatury, rozsáhlým argumentům vzneseným stěžovatelem v jeho původní žalobě a v odvolání (...) a skutečnosti,

že zodpovězení této předběžné otázky bylo nezbytné pro posouzení opodstatněnosti žaloby. Vzhledem k tomu, že v dané otázce nebyl učiněn žádný závěr, jádro tvrzení stěžovatele – konkrétně to, že podle jeho názoru byl osobně dotčen hanlivou povahou dotčených tvrzení, jelikož se počet členů skupiny mezičasem značně zmenšil – nebylo nikdy prozkoumáno vnitrostátními soudy. Jak již bylo vysvětleno výše, soudy nepředložily relevantní a dostatečné argumenty na podporu svého stanoviska.

84. Trestní soud ve své podstatě dospěl k závěru, že článek z roku 2016 pouze popisoval průběh předběžného šetření státním zastupitelstvím a jeho výsledek. Rozhodl, že předmětná tvrzení nemají samostatný význam. Otázka, jak k tomuto závěru dospěl, zůstala nezodpovězena, přestože bylo nezbytné tento bod prozkoumat.

85. Odvolací soud výslovně uvedl, že soud prvního stupně nevysvětlil, jak dospěl k závěru, že článek z roku 2016, *in dubio pro reo*, neměl samostatný význam. Omezil se na pouhý souhlas s výsledkem výkladu nižších soudů, aniž by v tomto ohledu učinil jakákoli zjištění. Odvolací soud zamítl žalobu s dodatečným argumentem, že se zpráva o průběhu trestního vyšetřování nemohla nikoho dotknout, a to navzdory vlastnímu zjištění, že průměrný čtenář mohl článek z roku 2016 chápat v tom smyslu, že namítaná tvrzení jsou přípustná.

86. Soud není při zkoumání namítaných tvrzení v souvislosti s článkem z roku 2016 vnitrostátními soudy přesvědčen, že žalobci nemohli být osobně dotčeni. Celý kontext článku z roku 2016 byl velmi odlišný od kontextu článku z roku 2015: zatímco článek z roku 2015 byl zaměřen na historickou událost osvobození vězňů z Mauthausenu, článek z roku 2016 se týkal vyšetřování trestné činnosti týkající se autora článků a osoby, která podala trestní oznámení. Soud se proto domnívá, že by mělo být vyžadováno řádné odůvodnění výkladu vnitrostátních soudů.

87. Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy ve skutečnosti nepřežkoumaly meritum žaloby stěžovatele, jelikož neprovedly plný přezkum otázek ohledně aktivní legitimace a otázky, zda namítaná tvrzení měla v kontextu článku z roku 2016 stejný, nebo samostatný význam. Vnitrostátní soudy tudíž nesplnily svou procesní povinnost podle čl. 8 Úmluvy, provést úplné posouzení záležitostí, jež zasáhly do práva stěžovatele na soukromý život (viz Taliadorou a Stylianou, citováno výše, § 58). V důsledku toho došlo k porušení čl. 8.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

3. *Rozhoduje*, že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli ve lhůtě do tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nadobude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, tyto částky:

(i) 648,48 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu majetkové újmy;

(ii) 5 000 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nemajetkové újmy;

(iii) 6 832,85 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nákladů řízení.

(...)

(Zpracovali JUDr. Robert Waltr a Mgr. Livia Ivánková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
8. 10. 2019
VĚC PORCHET PROTI ŠVÝCARSKU
(rozhodnutí ve věci Porchet proti Švýcarsku,
stížnost č. 36391/16)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 5 odst. 5

Odkazy na českou právní úpravu:
§ 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci
čl. 8 Listiny základních práv a svobod

Klíčová slova:

právo na svobodu a osobní bezpečnost – právo na odškodnění – snížení trestu

K nepeněžitému odškodnění za protiprávní vazbu ve formě snížení trestu odnětí svobody

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí pojednává o otázce odškodnění v případě porušení zákona ve vztahu k podmínkám vazby zadržené osoby. Stěžovatel v projednávaném případě namítal, že švýcarské soudy mu měly přiznat peněžitě odškodnění namísto snížení trestu. Evropský soud pro lidská práva (dále jako „Soud“) následně poukázal na to, že protiprávnost vazby se v tomto případě týkala pouze povahy prostor, ve kterých byl stěžovatel držen, a ne samotné vazby, tj. její nevyhnutelnosti nebo délky. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy dostatečně jasně stanovily, že snížení trestu o osm dní se uložilo právě v souvislosti s protiprávností vazby, a výslovně uvedly důvody pro takové odškodnění, Soud již stěžovatele nemohl považovat za oběť porušení některého z článků Úmluvy. Vnitrostátní soudy samotné totiž napravily danou situaci v souladu s požadavky, které na ni Úmluva a na ni navazující judikatura Soudu klade.

V rámci českého právního řádu se na uvedenou problematiku vztahuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, a zejména ustanovení § 6a, které odráží právo uvedené v čl. 5 odst. 5 Úmluvy, a také ustanovení § 31a pojednávající o zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Z uvedeného zákona vyplývá odpovědnost státu a následná možná náhrada nemajetkové újmy i v případě nezákonného rozhodnutí o vzetí do vazby. Forma

a výše zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 2 uvedeného zákona je blíže rozvedena v judikatuře. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že při stanovování vhodné formy zadostiučinění je v každém případě nutno vzít v úvahu přiměřenost zadostiučinění vzniklé nemajetkové újmě (viz k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2486/2013). Jako formu náhrady za vzniklou nemajetkovou újmu v tomto ohledu možno v trestním řízení považovat i zmírnění uloženého trestu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2640/2010). Zmírnění ukládaného trestu má navíc ve smyslu judikatury přednost před finanční kompenzací, kterou lze uložit v řízení o náhradě škody (újmy). (K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2310/2012.)

Predmetné rozhodnutí Soudu s odkazem na svou předcházející judikaturu potvrzuje, že vhodnou formou odškodnění, ve světle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, je i snížení trestu odnětí svobody, a to výslovně nejen v případech porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení, jak to reflektovala i výše uvedená judikatura Nejvyššího soudu, ale i v případech zásahu do jiných základních práv. Vnitrostátní soudy v takovém případě mají svá rozhodnutí dostatečně odůvodnit tak, aby snížení trestu bylo vyjádřeno měřitelným způsobem a výslovně přiznáno pro tento účel.

(Zpracovali JUDr. Pavel Simon a Mgr. Ladislav Kováč, LL.M.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel, pan Porchet, je švýcarský státní příslušník, který byl 1. 9. 2013 zatčen a umístěn do vazby v cele policejního zadržení, ve které zůstal až do 18. 9. 2013. Následně byl převezen do vězení, kde byl umístěn do 29. 11. 2013. Dne 11. 12. 2013 soud dozorující přípravné řízení uznal, že podmínky, za nichž pan Porchet strávil 16 dnů ve vazbě, nebyly v souladu se zákonem. Zejména uvedl, že i přes příkaz k přesunu do vhodného vazebního zařízení byl stěžovatel umístěn do cely policejního zadržení, ve které byl 18 dní, přičemž švýcarské právo stanovovalo pro takové umístění maximální dobu 48 hodin. V roce 2015 mu byl následně za trestný čin ohrožování života jiných a řízení vozidla bez řidičského oprávnění uložen trest odnětí svobody v délce 35 měsíců, jehož výkon byl částečně odložen. Stěžovatel tak měl vykonat trest odnětí svobody v délce trvání 11 měsíců. Jako odškodnění nemajetkové újmy za to, že byl 16 dní držen v nevhodných podmínkách, mu trestní soud zároveň snížil trest odnětí svobody o osm dní. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí odvolal s tím, že požadoval finanční náhradu namísto zkrácení trestu, které nepovažoval za adekvátní. Jeho odvolání bylo ovšem zamítnuto. Následně danou věc posuzoval i švýcarský Federální soud, který věc výslovně posoudil i z hlediska toho, zda nedošlo k porušení ustanovení čl. 5 Úmluvy. Federální soud nakonec také zamítl argumenty stěžovatele, když uvedl, že švýcarské právo mu negarantuje

právo vybrat si způsob odškodnění, a proto rozhodnutími nižších soudů nedošlo k odepření spravedlnosti, když neposkytly odškodnění ve formě, kterou požadoval stěžovatel.

STÍŽNOST

12. Stěžovatel s odkazem na čl. 5 odst. 5 Úmluvy tvrdí, že uvedené ustanovení mu před vnitrostátním soudem poskytuje přímé a vynutitelné právo na finanční odškodnění a švýcarským orgánům vytýká, že předmětnou náhradu mu za protiprávní vazbu nepřiznaly. Tvrdí, že tyto orgány se nemohly odchýlit od jím navrhovaných závěrů a vybrat si jiný způsob odškodnění. Dále tvrdí, že švýcarské právo stanoví právo na finanční odškodnění.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

13. Stěžovatel švýcarským orgánům vytýká, že snížily délku jeho trestu namísto toho, aby mu přiznaly finanční odškodnění za zbavení svobody, které nebylo v souladu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Odvolává se na čl. 5 odst. 5 Úmluvy, který zní:

„Každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.“

14. Soud připomíná, že čl. 5 odst. 5 Úmluvy je respektován, pokud je možné požadovat odškodnění za zbavení svobody, které bylo uskutečněno v rozporu s podmínkami stanovenými v odstavcích 1, 2, 3 nebo 4. Právo na odškodnění stanovené v odstavci 5 předpokládá zjištění vnitrostátních orgánů nebo institucí Úmluvy o porušení jednoho z ostatních uvedených odstavců. V tomto ohledu se účinné užívání práva na odškodnění zaručené tímto ustanovením musí zajistit s dostatečnou mírou jistoty (Stanev proti Bulharsku, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 1. 2012, § 182). Na to, aby Soud uzavřel, že došlo k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy, navíc musí být prokázáno, že shledání porušení jednoho z odstavců čl. 5 nemůže vést k vynutitelnému nároku na náhradu škody před vnitrostátními soudy, a to ani před, ani po dotčeném rozsudku Soudu (ibid., § 184).

15. Soud dále připomíná, že v první řadě jsou to vnitrostátní orgány, kterým přináleží poskytnout nápravu v případě tvrzeného porušení Úmluvy. V tomto ohledu potvrzuje, že otázka, zda se stěžovatel může považovat za oběť tvrzeného porušení, je relevantní ve všech fázích řízení podle Úmluvy (Kurić a další proti Slovinsku, č. 26828/06, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 3. 2014, § 259). Soud dále připomíná, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch stěžovatele postačuje k tomu, aby ho zbavilo postavení oběti, v zásadě pouze pokud mu vnitrostátní orgány explicitně nebo ve své podstatě přiznaly toto postavení a poté přiznaly i nápravu za porušení Úmluvy vhodným a dostatečným způsobem (Scordino proti

Itálii [č. 1], č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 179–180 a 193; a Murray proti Nizozemsku, č. 10511/10, rozsudek velkého senátu ze dne 26. 4. 2016, § 83).

16. Ve vztahu k projednávanému případu Soud poznamenává, že soud pro přípravné řízení v kantonu Vaud příkazem ze dne 11. 12. 2013 uznal, že podmínky, za kterých byl stěžovatel během 16 dní držen ve vazbě, nebyly v souladu s právními předpisy (...). Tento závěr byl potvrzen i Federálním soudem v jeho rozsudku ze dne 2. 5. 2016, ve kterém se výslovně zabýval touto otázkou z pohledu čl. 5 Úmluvy (...).

17. Soud také uvádí, že trestní soud v okrese Lausanne snížil trest odnětí svobody uloženého stěžovateli o osm dní, a to z titulu náhrady nemajetkové újmy vyplývající z jeho umístění do vazby v cele policejního zadržení nad rámec zákonné lhůty (...).

18. Soud dále připomíná, že i když právo na odškodnění zaručené v čl. 5 odst. 5 Úmluvy má primárně peněžitou povahu, nevylučuje to, že jeho obsah může být i širší (Bozano proti Francii, č. 9990/82, rozhodnutí Komise ze dne 15. 5. 1984, Rozhodnutí a zprávy č. 39, s. 119, 131). Pokud jde o výši odškodnění, čl. 5 odst. 5 nezaručuje právo na konkrétní sumu z titulu odškodnění (K. W. proti Švýcarsku, č. 26382/95, rozhodnutí Komise ze dne 3. 12. 1997; a Jeronovičs proti Lotyšsku, č. 547/02, rozhodnutí ze dne 10. 2. 2009, § 76).

19. Soud analogicky připomíná svá rozhodnutí ve věcech týkajících se nedodržení požadavku přiměřené lhůty zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy, podle kterého vnitrostátní orgány mohou přiznat odškodnění snížením trestu uloženého stěžovateli způsobem, který je výslovný a měřitelný (Chraidi proti Německu, č. 65655/01, rozsudek ze dne 26. 10. 2006, § 24).

20. Dále se domnívá, že uvedené snížení trestu může představovat odpovídající odškodnění také za porušení čl. 5 odst. 3 v případech, kdy vnitrostátní orgány neposoudily v přiměřené lhůtě záležitost stěžovatele, který byl umístěn do vazby (Ščensnovičius proti Litvě, č. 62663/13, rozsudek ze dne 10. 7. 2018, § 92; a Chraidi, viz výše, § 24), nebo také za podmínky vazby, které byly v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a to za předpokladu, že na straně jedné bylo výslovně uloženo pro nápravu porušení čl. 3, a na straně druhé, že jeho dopad na výši trestu dotčené osoby je měřitelný (Stella a další proti Itálii, č. 49169/09 et al., rozhodnutí ze dne 16. 9. 2014, § 59–60).

21. Za předpokladu, že čl. 5 odst. 5 je aplikovatelný, Soud v projednávaném případě poznamenává, že stěžovateli bylo uděleno snížení trestu v délce 8 dní jako odškodnění za 16 dní vazby v nevhodných prostorách. Protiprávnost konstatována vnitrostátními orgány se tak netýkala nevyhnutelnosti vazby nebo její délky, což stěžovatel ani nikdy nenamítal, ale pouze povahy prostor, ve kterých byl umístěn. O to přílehavější je pak odůvodnění s použitím analogie s věcí Stella a další, viz výše.

22. Navíc se jedná o stejný trestný čin, pro který byl stěžovatel umístěn do vazby a následně i odsouzen k trestu odnětí svobody. A byla to právě protiprávnost vazby, ke které trestní soud v okrese Lausanne přihlédl, když trest stěžovateli snížil.

Navíc, stěžovatel nenamítá nedostatečnost odškodnění, ale pouze jeho nepeněžitou povahu.

23. Z pohledu Soudu jsou tak zjevně prokázány jak úmysl rozhodnutí trestního soudu v okrese Lausanne nahradit újmou, tak i přiměřená povaha trestu [*a contrario*, Wloch proti Polsku (č. 2), č. 33475/08, rozsudek ze dne 10. 5. 2011, § 32].

24. Soud nakonec poznamenává, že Federální soud ve svém odůvodněném rozsudku, který nevykazuje žádný znak svévolného nebo nepřiměřeného výkladu, měl za to, že přiznání odškodnění formou snížení trestu namísto peněžitého odškodnění bylo plně v souladu se švýcarským právem.

Soud v tomto ohledu připomíná, že jeho úkol není nahradit vnitrostátní soudy. Jsou to na prvním místě vnitrostátní orgány, a to zejména soudy, kterým přináleží vykládat vnitrostátní legislativu. Úloha Soudu je omezena na ověření slučitelnosti účinků takového výkladu s Úmluvou (Waite a Kennedy proti Německu, č. 26083/94, rozsudek velkého senátu ze dne 18. 2. 1999, § 54).

25. S ohledem na skutečnost, že výše uvedenými konečnými rozsudky vnitrostátní orgány uznaly, že došlo k porušení v dané věci a následně ho i napravily způsobem, který je srovnatelný se spravedlivým zadostiučiněním uvedeným v čl. 41 Úmluvy (Cocchiarella proti Itálii, č. 64886/01, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 72), má proto Soud za to, že stěžovatel se již nemůže považovat za oběť porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

26. S ohledem na výše uvedené Soud uzavírá, že stížnost je neslučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy podle čl. 35 odst. 3 písm. a), a musí být s odkazem na čl. 35 odst. 4 odmítnuta.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně
Prohlašuje stížnost za nepřijatelnou.

(Zpracoval Mgr. Ladislav Kováč, LL.M.)

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.

Ročně vycházejí 4 čísla. Cena základního předplatného je 1 190 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com

Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce: CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

SERIFA®

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU.